VIAȚA
ILUSTRATĂ

ANUL IX. Nr. 8 OCTOMVRIE 1942

Anul IX Octomvrie 1942 Nr. 8

VIAȚA ILUSTRATĂ

Impărăția lui Dumnezeu ca program social

de Prot. ION GORON

Drept călăuză pe cărările acestei vieți Dumnezeu a pus în sufletul omului, ieșit pe arena istoriei, făclia *nostalgiei paradisului* pierdut. Istoria omenirii nu e altceva decât sfântă strădanie de a regăsi, ori de a reface aceea stare primordială a viețuirii lipsite de suferință, de mizerie, de păcat, de fărădelege, viață de care își aduc cu regret aminte nu numai referatul biblic, ci aproape toate miturile religioase ale antichității. Istoria omenirii e o vecinică migrațiune în largile ținuturi ale pământului, dar mai ales în tot atât de largul domeniu al speculației filosofice și practice spre a găsi ceeace cu terminul biblic consacrat numim *„împărăție a lui Dumnezeu"*.

O experiență istorică de multe mii de ani ne arată, că toate explorările în vederea realizării „împărăției lui Dumnezeu" s'au dovedit fantome înșelătoare, visuri deșarte, din cari trezirea la realitate a fost în toate cazurile amară și adânc descurajatoare. In butul celor mai nobile și ale celor mai eroice strădanii ale omenirii, nicăiri și nici odată „împărăția lui Dumnezeu" nu s'a putut realiza nici măcar vremelnic.

Date fiind aceste triste experiențe ale omenirii și dat fiind faptul, că începutul și piatra unghiulară a Evangheliei Mântuitorului e „împărăția lui Dumnezeu" se impune — stăruitor — întrebarea: Se poate întemeia pe baza doctrinei Mântuitorului Hristos „împărăția lui Dumnezeu" pe pământ? Poate creștinismul rezolva în mod satisfăcător *problemele sociale?*

Munkácsy M.: Iisus înaintea lui Pilat

Răspunsul ce se dă la această întrebare e de o covârșitoare importanță atât pentru soarta creștinismului, cât și pentru soarta omenirii. Un „nu" necugetat, întocmai ca un „da" răspuns în pripă poate avea consecințe dintre cele mai grave. Multe dintre grelele nenorociri ce s'au abătut asupra națiunilor creștine au fost pricinuite de răspunsurile — positive ori negative — date în pripă și nesocotit la întrebarea, dacă poate ori nu poate deveni „împărăția lui Dumnezeu" o realitate? — Piatra de încercare a *dreptei credințe creștine* e dreapta cunoștință despre „împărăția lui Dumnezeu" și posibilitățile de realizare a ei în lume.

Privită posibilitatea realizării sub aspect *material,* răspunsul creștinismului e un categoric *nu.* Pământul pe care se desfășoară viața istorică a omenirii nu e destinat să fie paradis, în care oamenii să trăiască fără grijí și fără necazuri. Nici cel mai înțelept rege,

nici cea mai puternică armată, nici cele mai iscusite planuri politice, economice și sociale nu o pot realiza în mod concret, în mod de= plin satisfăcător pentru toți oamenii. Tragicul conflict dintre Mântuitorul și conaționalii Săi a fost provocat de deosebirea *esențială* dintre „împărăția lui Dumnezeu“ vestită de Mântuitorul și cea imaginată de Evrei ca un rai pământesc rezervat poporului ales. Indemnul mereu repetat al Mântuitorului a fost acela să nu căutăm „împărăția lui Dumnezeu“ nici ici, nici colo, nicăiri pe suprafața pământului. Blânda Lui figură și cuvântul Lui izvorît din neprecupețita dra= goste se așeza în calea tuturor celor ce alergau pe urmele unei „fata morgana“.

Cu toată această categorică dușmănie a Mântuitorului împotriva împărățiilor fan= tomă a nădejdilor omenești, a căror singur rezultat e acela de a adormi conștiința pro= priei răspunderi pentru cele ce se petrec pe pământ – credința că va veni o fază a istoriei, când organizația văzută a „împărăției lui Dumnezeu“ va fi deplină realitate, când societatea va fi o adunare de sfinți și de fericiți, a revenit mereu în doctrina unor secte creștine. Dar toate încercările nobile ce s'au făcut pentru realizarea pe teren a acestui ideal – ale lui Savonarola, ale Iesui= ților în America de sud, ale lui Calvin, ale lui Knox – s'au dovedit neviabile, și în loc să ducă la desăvârșirea vieții au dus la o jalnică *sărăcire* a ei. – Marxismul și co= munismul bolșevic nu sunt altceva decât o profanare brutală a visului chiliast creștin și *raiul bolșevic* ne arată înspăimântător de clar unde ne poate duce visul deșert al întemeierii unor împărății desăvârșite. Visu= rile aceste n=au nici un temeiu în Evanghelie și istoria ne atestă clar neputința de a fi realizate. „Pe săraci îi veți avea pururea cu voi“ – a spus Mântuitorul și l=a respins în mod categoric pe Satana, care în ispita din pustie îi îmbia împărăția belșugului de pâine și de măriri.

Ținând socoteală de această atitudine a Mântuitorului față de *utopiile* naive ori fanatice, nu trebue să uităm, că atunci când ne=a avertizat că „împărăția lui Dumnezeu“ nu e nici ici nici colo, ne=a arătat totuși clar și categoric locul unde se găsește, unde poate fi realizată. Acest loc e *sufletul* nostru.

Pentru întemeierea *acestei* împărății a venit în lume; evanghelia ei au vestit=o dumnezeeștile Lui buze. Și au vestit=o cu atâta entusiasm și căldură încât vraja ei va fi făclie călăuzitoare a oamenilor până la sfârșitul veacurilor. Limba omenească nu e destul de bogată ca să=i poată descrie splen= doarea și bunătatea. Chiar și Mântuitorul a descris=o mai bucuros în pilde: e nunta fiului de împărat, e munca semănătorului, e via stăpânului, e aluatul pus în frămân= tătură, e oaia pierdută, e grăuntele de muștar, e cea mai sfântă comoară a sufletului.

Creștinismul nu e reformă socială, ci religioasă. Nu postulează decât o singură reformă: *renașterea sufletească* a omului. „Impărăția lui Dumnezeu“ vestită de Mân= tuitorul e menită să se realizeze în sufletul renăscut la o nouă viață; ea e sărăcie cu duhul, blândeță, smerenie, răbdare, adevăr, dreptate, bunătate, lepădare de sine, supu= nere, castitate; ea e respect, statornicie, fidelitate, generositate; ea e idealism, entu= siasm, voință de a sluji pe alții și râvnă spre curățenie și libertate; ea e „dreptate și pace și bucurie întru Duhul Sfânt“ (Rom. 14=17); ea e haina albă a virtuților creștine, în care se îmbracă sufletul omenesc spre a fi vrednic să viețuiască împreună cu Dum= nezeu. In „împărăția lui Dumnezeu“ lege e sfințenia, iar suprema aspirațiune slujirea lui Dumnezeu.

Ci dacă „împărăția lui Dumnezeu“ e real prezentă în suflet, atunci în mod ne= cesar e prezentă și în lume. Mântuitorul a destinat=o să fie cheia de deslegare a tuturor problemelor de ordin social, când ne=a adre= sat dumnezeescul Lui îndemn: *„Căutați* mai întâi împărăția lui Dumnezeu și drep= tatea Lui și acestea toate se vor adăuga vouă“. (Mat. 6, 33). In suflet împărăția lui Dumnezeu e ca grăuntele de muștar și ca aluatul: idei, simțiri, strădanii, cari în mod necesar devin *atitudine morală* față de lume. Simțirile pârguesc gânduri, gândurile provoacă fapte. Și astfel din suflet împără= ția lui Dumnezeu se revarsă asupra lumei transformându=o, îmbunătățându=o, îndum= nezeindu=o.

Creștinismul nu e reformă socială, dar e însăși rațiunea de a fi și *garanția* sănă= tății ori cărei reforme sociale; e singurul factor adevărat al operei de culturalizare a vieții și adevărata forță dinamică a istoriei.

Din clipa în care împărătia lui Dum= nezeu din suflet se revarsă asupra lumii, ea

Ierusalimul cu biserica rusească din Grădina Getsimani

se realizează în concret, în operele carității, în valorile culturii și în instituții sociale. Două instituții sociale constitue pivoții împărăției lui Dumnezeu: *familia și Biserica*. In concepția creștină ele poartă caracter de taină; sunt menite să garanteze viețuirea prin comuniune și har. Biserica e depozitara acelor adevăruri și forțe, cari fac posibilă realizarea împărăției lui Dumnezeu; familia e școala întemeiată de Dumnezeu în care omul – mânat de legăturile sângelui – se deprinde cu virtutea răspunderii și a jertfelniciei, virtuți ce stau la temelia vieții sociale. – Dintre instituțiile omenești mai ales *Statul* e menit să fie centru de cristalizare al împărăției lui Dumnezeu. Prin organizarea lui ierarhică, prin dreptul de a purta sabie, adecă de a se *opune* răului și prin dreptul de a aduce legi, Statul e fața întoarsă spre lume a principiilor, cari în suflet constitue împărăția lui Dumnezeu.

Deși creștinismul nu e un program social, îmbunătățirile ce le-a adus organismului social sunt de o covârșitoare importanță. Creștinismul e a doua creație a lumii. Pe oameni i-a ridicat la demnitatea de fii ai lui Dumnezeu, îndemnându-i la cel mai greu dintre războaie: acela împotriva propriilor porniri rele și la cea mai grea dintre stăpâniri: stăpânire asupra lui însuși. A adus egalitatea oamenilor în drepturi și datorii. Prin legea iubirii a adus armonie între interesele individuale și cele colective. A adus democratizarea societății. A dat *tuturor* oamenilor demnitatea de om, descoperindu-le legea libertății și a perfectibilității. Cultura a devenit un bun comun al tuturor claselor sociale. Școlile s'au înmulțit într'o măsură impresionantă și au devenit accesibile tuturor. Creștinismul a produs *sfinți* în sensul adevărat și profund al acestui cuvânt. Prin creștinism autoritatea politică a Statului a primit o nouă temelie morală. A desființat sclavia; a ridicat munca la grad de nobleță, la cea mai nobilă formă a ascezei. A realizat opere uriașe pe teren caritativ. A fost aluatul acelui minunat progres științific și tehnic, pe care-l vedem cu ochii noștri.

Bazați pe acest progres în bine, care e a se mulțumi creștinismului, dece – totuși – nu avem dreptul să nădăjduim, că va veni o vreme când „împărăția lui Dumnezeu"

Muzeul bizantin din Atena: Maica Domnului

- o lume lipsită de mizerie și de suferință - va fi o realitate?

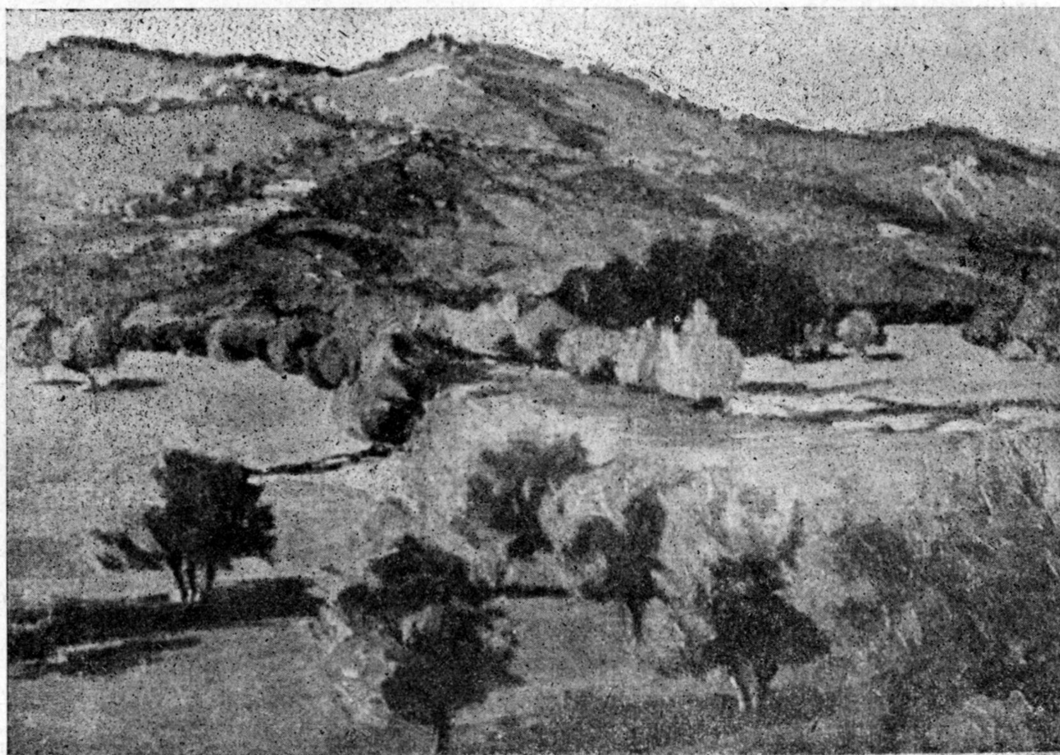
Pentrucă „împărăției lui Dumnezeu" i se pune în cale o altă împărăție, care și ea se realizează întâi în suflet, dar din suflet să revarsă asupra lumii: împărăția Satanei.

Cea dintâi piedecă în calea „împărăției lui Dumnezeu" - e *neputința* omenească. Realizarea împărăției lui Dumnezeu e o sarcină care întrece puterile omenești. Ar fi trebuință de cea mai mare genialitate, unită cu cea mai sfântă voință, ca să găsim totdeauna cea mai bună soluție, ca să putem ținea măsura potrivită între dreptate și bunătate, libertate și constrângere, iubirea de sine și iubirea deaproapelui, supunere și reacțiune, iubirea vieții și respingerea ei. *Șovăirea* izvorîtă din neputința intelectuală și morală dă o pecete de imperfecțiune ori cărei acțiuni omenești.

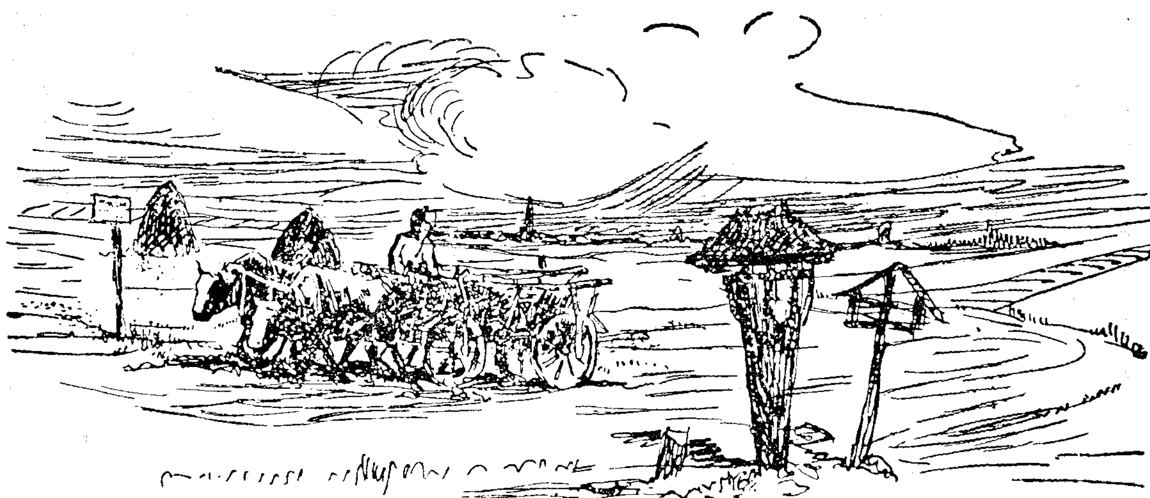
Neputința e totuși cel mai mic dintre rele. Ei i se adaugă: vecinica neîndestulire, lenea, egoismul fără frâu, spiritul de revoltă, grandomania, cezaromania, fanatismul, cruzimea și alte simțiri josnice, cari constitue satanismul sufletului omenesc și dau o pecete tragică întregii vieți. Acest satanism preface știința în îngâmfare, morala în fariseism, arta în expresia poftei desfrânate, dreptul în paravanul arbitrarului, puterea ocrotitoare a Statului în despotism, religia în ritualism.

Tragicul vieții merge mână în mână cu evoluția în bine a ei. Cei prea încrezători în progres să nu uite, că singurul teren unde nu poate fi negat progresul e știința și tehnica. Dar și una și alta pot fi puse atât în serviciul binelui, cât și în serviciul răului.

Pământul nu e locul de vecinică ședere a omului și nu e destinat să fie paradis. Viața pământească și istorică a omenirii a început *după izgonirea* din rai și în clipa când omul se va putea întoarce în rai, viața lui va *înceta* să mai aibă caracterul pământesc și istoric. Totuși în scurta lui trecere prin viața pământească omul trebue să se călăuzească de idealul „împărăției lui Dumnezeu", de voința de a îndumnezei lumea prin bunătate, sfințenie și jertfă. Acesta e singurul *rost rațional* al vieții. *Și* în fața judecății istoriei *și* în fața judecății de apoi omul va fi întrebat și judecat după felul cum a știut și a voit să „caute împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui".

E. Cornea: Peisaj

GÂNDURI EVANGELICE

~ A rămânea în robia satanei, sau a primi pe Hristos? ~

de Dr. L. G. MUNTEANU

In esență predica Mântuitorului Hristos este o chemare categorică a omenirii vechi la pocăință, la o viață nouă, mai frumoasă, mai demnă. „S'a împlinit vremea și s'a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în evangelie" (Mc. 1, 15.) Dela el încoace oamenii aparținând tuturor raselor, tuturor națiunilor, tuturor claselor sociale, sunt puși în alternativa de a alege, între Dumnezeu și Satana, între bine și rău, între adevăr și minciună, între iubire și ură, între lumina cunoașterii superioare și întunerecul rătăcirilor minții omenești.

Omul până la Iisus oscila fără niciun echilibru, când spre lumea lui Dumnezeu, care-i era ascunsă, nevăzută, dar instinctiv râvnită; când spre lumea satanei, care-l atrăgea cu ispitele ei. Era bolnav în amestecul vieții lui. Odată nenorocit pentru întunerecul în care se zbătea și pentru răul care-l stăpânea; altădată fericit că mintea lui a putut desvălui puțin din taina care ascundea viața cerească. Râvna pentru trăirea din urmă este supremul ideal al lumii vechi.

Prin venirea lui Iisus taina ascunsă a trecutului se desvălue. Omul cunoaște deplin cele două lumi, cele două vieți: se restabilește echilibrul. Omul este obligat să se pronunțe. Interesele lui superioare, râvna lui lăuntrică îl îndrumă spre lumea lui Dumnezeu, viața cea nouă de lumină și iubire. Mântuitorul ne-o spune: „Nu vă adunați comori pe pământ, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta". (Mat. 6, 19-21).

Era și este firesc ca omul să se alăture cu trup și suflet intereselor lui superioare, încadrându-se lumii lui Dumnezeu. Și totuși râvna lumii vechi s'a dovedit neputincioasă pentru a îngloba fără excepție pe omul lumii de după Hristos în viața cea nouă. Impărăția Satanei, cu toate ispitele ei ademenitoare, pentru cei slabi, a continuat să ființeze alături de împărăția cea nouă a lui Dumnezeu. Faptul este o rușine, o degradare a omenirii. Să voești binele și frumosul, să le cunoști în forma cea mai desăvârșită și totuși din slăbiciune să stărui în murdăria răului, este ceva nedemn. Mai mult, să urăști răul pentru el însuși, pentru suferințele ce ți le provoacă, să disprețuiești trăirea lui; să cunoști binele și fericirea lui, și totuși să nu te poți emancipa din stăpânirea răului este ceva irațional. Acest irațional însă este o crudă realitate. O realitate care nu numai că înjosește umanitatea, o brutalizează, o reduce la o simplă formă animală, dar provoacă atâta suferință.

Pictură bizantină: Răstignirea

Curiozitatea în această realitate, este permanența râvnei după viața cea bună. Dar par'că este un blestem că această năzuință ori de câte ori se afirmă, dând nădejdi de salvare nu duce la rezultatul dorit. Istoria ne-o spune, după fiecare cataclism, năzuința înoirii vieții s'a pornit stăruitor din toate sufletele. Succesele ei însă au fost reduse. Satana la aparență înlăturat din lume a revenit, reluându-și stăpânirea și diriguind cu mai multă cruzime. Și azi trăim o asemenea răbufnire a răului, care ne costă milioane de jertfe omenești, distrugeri uriașe, irosire de forțe vitale.

Dacă râvna universală va fi canalizată pe aceleași ogașe ale trecutului, nu poate avea altă soartă decât în trecut. Dacă cei în măsură a face acest lucru vor desconsidera piatra din capul unghiului, adecă reforma vieții după principiile Mântuitorului, cursul vieții omenești va urma ca și până acum. Nicio nouă repartiție a bunurilor materiale, nicio nouă organizație politică a lumii, nici un nou sistem de guvernământ al statelor, nicio nouă organizație a claselor sociale, nu va putea imprima vieții omenești un timbru nou. Răul va perzista și mai departe, luând alte și alte forme.

Viața omenească nu poate fi înoită prin reforme externe, că însuși sufletul omenesc trebue renăscut. Ori cât de bune și inteligente ar fi acele reforme, dacă nu se schimbă omul cel vechiu, omul slugă Satanei, din fiecare din noi într'un om liber bun, reformele rămân haine frumoase pe un trup diform. Vor schimba aparențele rămânând esența.

Și cum trebue să se prezinte omul cel nou, omul împărăției lui Dumnezeu, omul care cu sufletul său, cu actele sale garantează viața cea nouă, viața cea bună și demnă de o creiatură după chipul și asemănarea lui Dumnezeu! Mântuitorul ni l-a înfățișat în persoana sa, în poruncile și învățătura sa. El este tocmai contrarul opus atât prin felul de a gândi, cât și prin practica vieții lui de omul cel vechiu. Câtă deosebire între Mântuitorul și fariseii timpului.

Porunca primă, căreia trebue să se supună este, de a iubi pe Dumnezeu ca stăpân și părinte. După această poruncă trebue să pună toate celelalte preocupări ale lui. Ultima lui posibilitate nu se leagă de acest pământ ci ajunge în eternitate: „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru din ceriuri desăvârșit este". (Mt. 5, 48).

Cu ateii, aconfesionalii și indiferenții religioși ai zilelor noastre nu se poate concepe o viață nouă în senz bun. Câtă vreme omul, oricine ar fi el se crede pe sine lui — și Dumnezeu, câtă vreme consideră mintea lui suprem principiu călăuzitor în viață, suprem legiuitor și judecător, disprețuind tot ceeace nu este el, disprețuind legile superioare cari fac posibilă viața societății omenești, atâta vreme nu va putea fi înfrânt egoismul individual, nu vor putea fi stăvilite ambițiile personale, nu vor putea fi excluse conflictele. Conflictul creiază luptă, iar lupta aduce suferințe.

Da, înțelegem lupta pentru bine, care este necesară, fiind suportul progresului, dar aceasta trebue călăuzită de poruncile

superioare divine, și nu de egoismul și interesele mărunte ale individului.

Cine nu iubește și ascultă de Dumnezeu ca de un stăpân, nu poate fi nici altruist cu semenii, nici capabil de jertfă pentru un ideal superior. E prea legat de pământ, de lucrurile materiale, decât să privească dincolo de el, dincolo de sfera îngustă a mărunțișilor zilnice.

A doua poruncă este de a împlini voia lui Dumnezeu. Precum mâncarea lui Iisus este de a face voia tatălui din ceruri (Ioan 4, 37), la fel pentru omul, care înțelege chemarea lui este, de a face din împlinirea voinței Tatălui ceresc supremă lege de viață. Ori voința lui Dumnezeu o vede în tot ceeace a făcut Mântuitorul cât a petrecut în mijlocul nostru. El s'a smerit mai mult decât poate pătrunde priceperea noastră. Dumnezeu fiind, a luat trup omenesc, supus slăbiciunilor și morții; s'a supus legilor omenești, a suferit răutățile omenești fără a se răzbuna vreodată, s'a înjosit până la spălarea picioarelor ucenicilor săi, până la suferirea injuriei condamnării mincinoase a sinedriului și a celei mai rușinoase morți pe cruce între tâlhari.

El a fost milostiv și bun. Și-a plecat urechea la orice suferință omenească, înlăturându-o de câteori era lipsă printr'un cuvânt încurajator, prin puterea dumnezeiască a minunilor sale.

A fost iubitor de oameni. Asupra-și ia toată povara păcatelor omenești și prin jertfa de bună voe îi mântuește.

A fost drept în judecățile sale, a spus totdeauna adevărul slujindu-i cu credință.

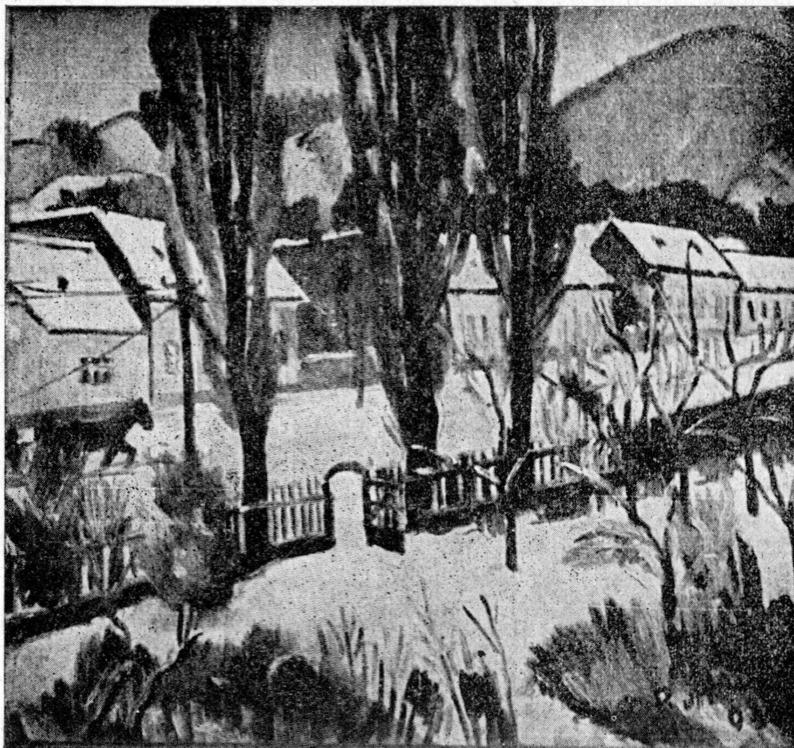
A luptat cu cuvântul și fapta împotriva tuturor uneltirilor diavolului, făcându-se purtătorul steagului în lupta împotriva răului și stăpânirii lui în lume.

Nu s'a lipit niciodată cu sufletul de bunurile materiale ale acestei lumi. In lume fiind cu trupul, cu sufletul a rămas totdeauna dincolo de ea. A dat trupului cele ce sunt ale trupului și sufletului cele ce sunt ale sufletului.

Iată în trăsături generale modelul omului nou, omul care poate realiza o viață nouă și o lume nouă. Iată alternativa a doua pe care până acum puțini au ales-o dar care se pretinde cu necesitate dela fiecare.

Omul zilelor noastre trebue să înțeleagă, că această nouă vrere este un câștig adevărat pentru lume, incomparabil cu tot ceeace a putut oferi viața închinată și legată de lumea robită diavolului.

Spre această viață nouă trebue să fie gândul fiecăruia din noi, acest gând devenit realitate practică, va fi suprema contribuție pe care o dăm înfăptuirii lumii celei noui, o lume mai bună, mai dreaptă mai iubitoare, mai fericită.

P. Abrudan: Peisaj cu plopi

AMINTIRI

de CELLA DELAVRANCEA

Vegheau copaci bătrâni la fiece poartă, legănând în aroma lor de primăvară casele joase. Curțile erau mari, grădinile răcoreau sfârșitul zilei, sub bolta de viță se prelungea târziu taifasul, la lumina rotundă a felinarului de masă. Birjile cadențau întunerecul transparent al nopților negrăbite. Timpul era lent și prielnic discuțiilor. Mahalalele se cunoșteau între ele, dela cele din centru până la periferie, unde țâșneau ștrengarii ca țânțarii, din gropile străzilor nepavate. Politica lega și deslega încrederea, dragostea se învârtea în ritmul valsului, frământările mărunte se amplificau prin convingere, gândurile, gesturile, se cântăreau pe orizontul mândriei civice. Capitala păstra în toată pulsația sa de inteligență cercetătoare o bunăvoință și o sociabilitate de oraș provincial, cu strigătele vânzătorilor purtând în pas de buestru, coșurile pline cu legume și fructe.

Pe atunci eram fetițe mici, trăind în universul nostru, de unde interpretam faptele petrecute în lumea celor mari. In casa noastră cu odăi încăpătoare se perindau oameni politici, avocați și artiști. Puternica personalitate a tatălui meu era un centru de atracție. Ni se părea firesc să vedem gravitația tuturor în jurul lui. Tata era Delavrancea pentru toți. Pentru unii neica Barbu – Barbu – Frate Barbule – iar pentru noi, Ticu, cel a tot știutor, drăgăstos și violent, indulgent pentru cei deștepți, ironic față de îngânfați, trist cu proștii, blând cu cei umili, vesel cu animalele, pasionat când vorbea de muzică și de pictură. Apărea și dispărea din casă. Știam că pledează procese grele, că s'alege deputat, că la Cameră ține discursuri răsunătoare. Venea la masă cu mezeluri, întotdeauna – pachețele pe cari ni le dădea surâzând – și cu câte un prieten. Nepoftitul era poftit de regulă, iar mama primea musafirul cu gentileța ei aristocratică, plămădită din cunoașterea și iertarea imperfecțiilor omenești.

Noi aveam favoriții noștri printre prietenii părinților noștri. Pe Niculae Filipescu nu-l iubeam. Il văzusem întâia oară la biroul tatii, așteptându-l. M'a salutat sfios și m'au speriat ochii lui turburați de o povară. Apoi ni se interzicea să facem gălăgie când sta de vorbă tata cu domnul Filipescu.

Vasile Lascăr mi se părea un personagiu din poveștile orientale. Citeam O mie și una de nopți, iar vizirii, prințesele, băieții sultanului erau identificați cu familia Lascar, toți frumoși, bruni, palizi, cu ochi pân' la tâmple și glas dulce.

Mincu, architectul de mare talent, era admis în cercul nostru de copii. Jucam țintar cu el și ne plăcea figura lui care semăna cu a lui Alphonse Daudet, delicatul scriitor francez din care ne citea tata. Ne răsfăța domnul Mincu, aducându-ne prăjituri și jucării. Venea des pe la noi și-l sărbătoream. Intr'o seară a sosit preocupat. Tata s'a întors mai târziu. Când a intrat, a deschis brațele „Măi, ești un mare artist". S'au îmbrățișat. Mincu a început să plângă. Făcuse un admirabil proiect pentru primăria Capitalei pe care vroia tatăl meu, atunci primar, s'o clădească. Mincu a fost răpus, încă tânăr, de o boală crudă, iar proectul lui nu s'a realizat.

Cu doctorul Kiriak, chirurg excelent, tata

I. L. Caragiale

avea legături strânse, şi noi fetiţele eram prietenele copiilor lui, trei fete şi un băiat. In amintirea mea, figura blajină şi bălae a doctorului este legată de cutia de table. Juca cu furie tric-trac. Sosea, adus de fatalitate. Dela uşă luă aerul mielului tuns. Se aşezau pe canapeaua din fundul salonului. Noi eram date afară. Doctorul, când pierdea – şi pierdea regulat – intrebuinţa un vocabular şi nişte interjecţii care nu aveau stilul din secolul lui Ludovic al XIV-lea, iar noi eram crescute în principiile stricte ale bunelor maniere. Ii auzeam văităturile de departe şi râsul franc al tatii când se pocneau fişele. Cine il vedea pe doctorul Kiriak, blând, discret şi tăcut în mişcări ca o pisică, nu şi-ar fi putut inchipui că era chirurgul de valoare hotărit şi sgomotoasa victimă a jocului de table.

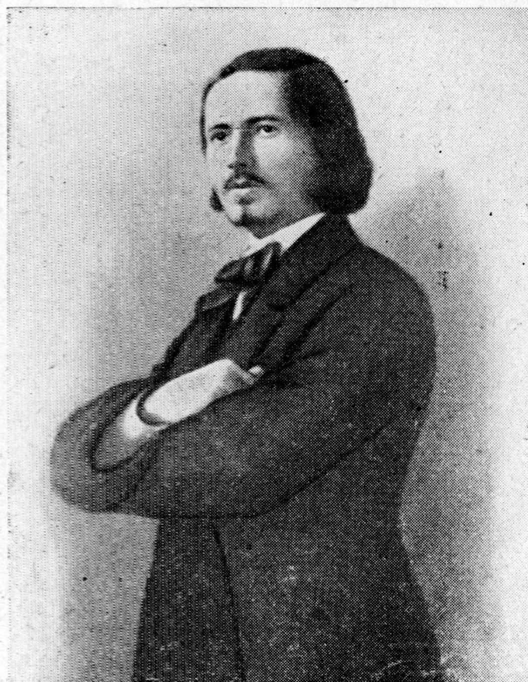
Uneori tata pleca la Târgu-Jiu. Când se întorcea, anunţa pe mama. „Vine Titu Frumuşanu la masă mâine". Atunci se multiplica zelul şi felurile de mâncare. D. Frumuşanu era un adevărat căpcăun din poveştile lui Perrault. Bea un castron întreg de supă, i se prezinta o găină intr'o farfurie mare, numai pentru el. Sarmalele nu se mai numărau. Erau colective ca icrele. Săruta mâna mamii, cu multă graţie în plecăciune. Pe noi ne prindea de umeri. Mai mai că ne-ar fi mâncat. Mirosea a parfum şi a ţigări de foi. Povestea cu multă vervă şi mesele cu el erau un râs nepotolit. Avea un timbru de voce italienesc – cânta din gură frumos şi vorbea puţin pe nas. Uneori uita că suntem şi noi la masă. Mama se încrunta uşor iar Titu Frumuşanu revenea spiritual în calea buneicuviinţi.

Intr'o seară tata nu s'a întors la masă. Mama era tăcută, distrată. Ne-a spus că e reţinut de un proces mare. Ne-am culcat, îngrijate şi noi. Ecoul evenimentelor era o pietricică aruncată în lacul limpede al vieţii noastre. I se însemnau cercuri din ce în ce mai largi care ne duceau în somn cu visuri urite. Ne-a trezit un zgomot mare în mijlocul nopţii. Am sărit cu toatele din pat. Sosise tata. Era el? Era el? Omul cu obrajii subţi, privirea ştearsă, cravata strâmbă, gulerul mototolit.

Mama a strigat „Ce s'a întâmplat?" El a răspuns, fără glas: „achitat". Şi lacrămile au curs şiroaie pe faţa lui istovită.

Se întorcea dela procesul Socolescu, arhitectul acuzat că-şi pusese foc la casă pentru a încasa prima de asigurare.

Tatăl meu care avea un real talent pentru desen era un mare cunoscător în pictură. Citea şi recitea pe Vasari. O plimbare cu el intr'un muzeu devenea o adevărată sărbătoare intelectuală. Când mergea la Paris se ducea zilnic să vadă pe Gioconda lui Leonardo da Vinci. Grigorescu ii spunea adesea: „Nenişorule, de ce nu te laşi de politică, să lucrezi cu mine doi ani, şi te fac meşter mare". Tata se apleca frumos şi-i săruta mâna. Il venera pe Grigorescu. L-a priceput şi l-a lăudat. A făcut o adevărată şcoală de admiratori ai marelui pictor. Când apărea Grigorescu la noi, parcă şi obiectele stau drepţi. Era mic dar părea mare. Purta capul sus şi în figura lui fină, privirea era clocotitoare. Vorbea puţin, cu mâini agitate nervos. Toată fiinţa lui era intr'o perpetuă tensiune electrică. Nu suferea muzica. Când se auzea „a venit domnul Grigorescu" pianul amuţea brusc. Grigo-

N. Grigorescu

rescu cerceta dintr'o privire încotro e prietenul lui, Barbu. Se luau de braț și veneau spre noi. Mânca, ciugulind ca o pasăre. Asculta și cu ochii. Nervii lui de singuratec se zgârceau în societatea oamenilor. Numai cu tatăl meu, și mai târziu cu poetul Vlahuță, era destins și uneori – foarte rar – vesel.

Alexandru Vlahuță, prietenul cel mai vechi – cel de toată viața – al tatălui meu, era și frate de cruce cu el, de pe timpul când locuiau împreună, tineri studenți, la Hotel Metropol. Nu semănau unul cu altul deloc – dar se împlineau. Măestrașul – cum îi spuneam noi – Lupu, cum îl poreclise doctorii Jubi și Raoul Dona, semăna cu un vers de haï-kaï. O liniște stranie de filosof chinez îl făcea impunător. Ciuful părului era negru ca păcura și negru a rămas până la sfârșit. Iși aducea mâinile mici la piept și modela ideea cu prudență și autoritate în același timp. Se ferea de vulgaritate și nu tolera exuberanța decât în inteligență. Politeța lui excesivă era și scutul care-l apăra de familiaritățile indiscreților. Ochii lui ardeau ca jarul, un jar în care te pierdeai ca în beznă. Iși adora cele două fetițe cu care eram prietene nedespărțite. Citea din Eminescu cu un glas de clopot și o știință incomparabilă în cadențare. Era și cel mai bun interpret al nuvelelor lui Caragiale, având darul schimonosirei și gesturi comice. Iși aduna degetele când spunea „Vrea Bubico un zăhărel?“ și apărea ca prin minune mamițica bietului cățeluș.

Inteligența lui era gravă, în slujba sufletului, fără slăbiciuni. Cumpărase multe tablouri dela Grigorescu și în casa lui, împodobită cu covoare, privea pânzele minunate, așezat la faimoasa masă de brad pe care fiecare scriitor lăsase câteva rânduri. Primea bucuros și încuraja pe cei vrednici.

Povestea cu un debit lent, extrem de plastic, și avea un dar de observație, adevărate sondaje psichologice. Nu se supăra niciodată aparent. Pe cât era tatăl meu de nervos și uituc la pică, pe atât era Vlahuță de calm și sigur în luare aminte. Le înscria pe toate, undeva în cartea sufletului și doza temperatura încrederii după adunarea pe care și-o făcea singur. Mândria lui era modestă și nu s'au bucurat destul de mulți oameni de capacitățile inteligenței și culturii lui.

Nimeni n'a încarnat prietenia mai adânc ca el. In sentimentele lui regăseai nuanțele unei civilizațiuni în care se adeverea o cultură sufletească, rar întâlnită la noi. Pe aceste culmi morale erau alături, tatăl meu și el, într'adevăr frați de cruce, unul calm, celălalt liric, precum găsești pe o medalie un profil clasic pe o parte și pajura cu aripi întinse pe reversul ei. In devotamentul ce-l purta lui Delavrancea și lui Caragiale parc'ar fi citit o justificare a existenței lui. Dacă-i zicea tatăl meu „ascultă frate Alecule, doresc...“. Vlahuță răspundea „da“ înainte de a afla despre ce este vorba. Pentru Caragiale avea o grijă de părinte.

Teodor Harșia: Peisaj cu nuci

Grigorescu: Ciobănaș

Caragiale, în acest triptic al prieteniei, era cel mai răsfățat și cel mai nepăsător. Spiritul lui era uluitor. Juca teatru pentru alții și pentru el. Te lua în vârtejul sofismelor, te subjuga cu farmecul lui de Grec, subtil, iar dacă-l plictiseai, te părăsea, ștergându-ți pe veci amintirea. Respecta inteligența și și-o dăruia pe a lui când se afla într'un cerc demn de el. Copiii lui erau deștepți și foarte citiți, cu toate că nu urmau nicio școală, tatăl lor având fobia microbilor și o frică puerilă de boală. Caragiale nu trăia în Bucurași. Căpătase o moștenire și se instalase la Berlin. Apărea din când în când în București. Acum eram măricele. Ne mutasem în strada Primăverei – actuală Bălcescu – și studiam pianul într'un salon mare care dădea în hall. Dintr'odată apărea Caragiale în ușă. Ținea în mâna stângă un port-țigaret de chihlimbar galben, pălăria era dată puțin pe ceafă, surâdea hazliu. Tata se grăbea spre el. Il oprea cu un gest rapid. Apoi... continuă să vorbească cu un personagiu imaginar și se dezvolta sub ochii noștri o comedie în care Caragiale juca toate rolurile, cu o vervă irezistibilă. Când se potolea fantezia, ne da bună ziua și se informa afectuos de sănătatea fiecăruia. Alteori când sosea, îi săream înainte. „De ce te-ai înroșit taică?" glumea tata.

Caragiale ridica degetele subțiri: „Aghiuță, mai întâi să-mi cânți din bunicul tău Scărlătescu". Avea un glas ros de tutun și de o ironie diabolică. Ii plăcea Scarlatti și spunea că-l cânt atât de bine încât de sigur că compozitorul italian mi-a fost bunic. M'așezam la pian. Cântam o bucată. Caragiale asculta, în picioare, cu o expresie îmblânzită. „Incă odată... încă odată". Mă punea să-i repet același lucru de câte cinci ori în șir. Apoi se oprea.

„Adu mâna să ți-o sărut... și pe cea stângă. Aia e cea deșteaptă". Adora muzica și o cunoștea bine. Nimeni nu mi-a vorbit despre Beethoven ca el. Pentru Chopin n'avea simpatie. Râdea disprețuitor, trăgând apăsat din țigară. „Au găsit-o pe George Sand, Musset și Chopin, să le stea cu lămâia la gură când le-o veni greață".

Cesar Franck îl agasa și îi persifla melancolia. „Parcă-i un cerșetor la colț de stradă, cu terța lui minoră întinsă ca să ne fie milă de el". Mă ruga să-i cânt din Bach – Beethoven – Schumann și Scarlatti.

De acu se instala Caragiale la taifas, când la noi, când la Vlahuță. Porneau câteși trei pe calea strălucitoare a imaginației. Glumeau, discutau, disertau. Mi-aduc aminte de o discuție în contradictoriu despre producție, care a ținut vreo șapte ceasuri. La aceste agape intelectuale erau admiși câțiva. Li se dădea de veste. Vlahuță locuia în

Grigorescu: Musceleancă

Palatul Funcționarilor din piața Victoriei. La el trăgea Caragiale. Aroma ceaiului bun și zângănitul linguriței în pahar îmi evocă imediat aceste adunări unde se cheltuia atâta spirit, atâta înțelepciune numai de dragul speculațiunilor abstracte. Veneau grăbiți și bucuroși tânărul profesor Ionel Ștefănescu, ginerele lui Vlahuță, Cioflec, frații Dona, inginerul Eugen Ștefănescu, nepotul mult iubit al tatălui meu, Cerna, poetul sensitiv care rămânea cu mâna la obraz în semn de uimire, și alții. Asistam la acest „tournoi" intelectual până la o anumită oră. Dumnealor cavalerii erau neobosiți. Tatăl meu liric și inspirat. Caragiale cu o imaginație de vrăjitor. Vlahuță, cugetător și dirijând discuția spre stilul ei cel mai înalt. Când vorbea Caragiale despre Beethoven uimea pe toată lumea. Când desfășura Delavrancea marile virtuți ale neamului românesc și descria România de mai târziu – rotundă ca o boambă și aurită de belșug, lăcrămau toți. Când Vlahuță, moralist, enunța cu glasul lui de bas, câte o gândire, tăceau ceilalți și tata răspundea „Așa e, Alecule". Când lipsea Caragiale, cei doi prieteni se întâlneau foarte des. Petreceam verile împreună la Dragosloveni, în Râmnicu-Sărat, unde Vlahuță avea o casă care plutea ca o rândunică în lumina dulce a dealurilor moldovenești. Un ceardac o încolăcea. La câte lecturi admirabile am asistat! Tata citea din piesele lui, din poezia populară, din autori francezi, din poeți italieni, Vlahuță din Caragiale și Eminescu. Atmosfera delicioasă a casei și ritmul ei delicat erau opera doamnei Ruxanda Vlahuță, tovarășa înțeleaptă care avea un adevărat geniu casnic. Veselă și subțirică, se ocupa de musafirii ei cu atâta dibăcie încât nu-ți mai dădeai seama că muncea toată ziua. Uneori aducea Vlahuță lăutarii din Focșani, pe Frangulea, cu alunița vânătă în vârful nasului și cadența săltăreață a Calabrezei, în vârful arcușului. Se încingea horă mare. Jucam pe terasă în lumina lunii, în mirosul de sulfină.

Intr'o zi a picat și Galaction – premiat de tatăl meu la Academie. I-am umplut odaia de flori – aluzie la eroina din romanul său. L-am plimbat într'o vie unde mâncam struguri de aur și ni se oferea vin din niște butii mari ca pământul. Galaction purta barbă stufoasă și neagră într'o față de o tinerețe flămândă. Ii pregătisem farse, scrisori, texturi psihologice. Privirea lui pătrunzătoare, cu licăriri furtunoase, ne-a intimidat. „D-le Galaction dumneata ai citit pe Thais? Ce opinie ai despre ea?" îndrăznea să-l întrebe cea mai tânără dintre noi. Galaction culegea sângele voinicului și răspundea cu un surâs voios, provocându-ne la discuții, fără sfială.

Bucuria cea mare a verii era plecarea la Constanța, familiile Vlahuță și Delavrancea împreună. Telegrafiase Mitică Zossima, stăpânul câmpiilor dobrogene, despotul Mării Negre. In gara Constanța ne așteptau niște trăsuri – ale lui – care arătau ca cojile de raci, cai pitici, streanguri de sfoară, roțile strâmbe. In stil de cravașă. Zossima se înclina. Era pârguit de soare, cu ochii albaștri strânși în fundul orbitelor. Ii râdeau cei mai frumoși dinți – adevărate mărgăritare – în gura mică. O barbă de țap blond completa silueta lui de condottiere. O energie sălbatecă, voință de cuceritor, scandau cel mai mic gest al lui. Adora pe Vlahuță și pe Delavrancea. Nimic nu i se părea imposibil – adică înfrunta imposibilul și-l sucea până ce-l frângea.

La Pallas, unde ne primea, belșugul era ca din povești. Făcea legumele cele mai mari și mai gustoase pe care le-am mâncat vreodată și pepenii se aduceau la masă în coșul de rufe.

Plecam noaptea cu trăsurile la Mamaia. Mergeam de-a-lungul plajei. Mâna Zossima. Ne băga în valurile spumoase cu trăsură cu tot și s'auzea în țipetele cucoanelor râsul subțire și lung al lui Mitică Zossima. Pe nopți cu stele groase hotăra să dormim cu toții în clăile de fân imense de pe moșie. Ne îmbrobodea în pae. Somnul și aerul rece se jucau în plămâni.

De acolo sus am văzut cu Mimi Vlahuță-Ștefănescu, alunecând un bolid care a zgâriat bolta nopții pe o lungime enormă și ne-a dat fiori de groază.

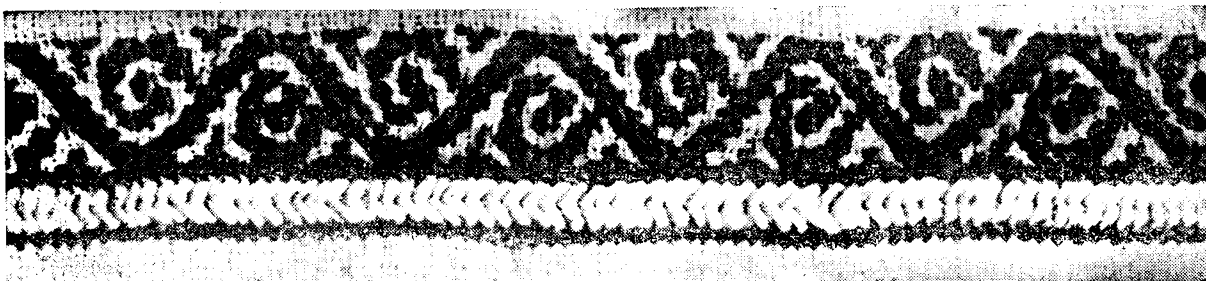
Cu Măestrașul ne duceam la piață, unde târguiam pește, mai ales barbuni pentru tata. Afabil, Vlahuță sta de vorbă cu negustorii. Se înveselea cu noi ca un copil. Seara juca cu tata piket. In concentrarea jocului apărea pe figura lor caracterul ei esențial. Vlahuță semăna cu un corean. Tata își lungea obrajii fără pomeți și pe gura lui feminină flutura bunătatea.

Unde sunt salcâmii cu trunchiuri groase care-și troieneau florile pe casele joase ale Bucureștilor de odinioară?

Unde este voia bună și liniștea din care izvora plăcerea speculațiilor pur abstracte?

Unde sunt oamenii care trăiau pentru dragostea prieteniei și lauda frumosului?

In fiecare primăvară, când adie aroma dulce a salcâmilor, refugiați azi la periferie, îi simt mai aproape pe cei trei prieteni, Caragiale, Vlahuță, Delavrancea, coborîți din văzduhul veșniciei ca să-mi aducă aminte că arta și inteligența sunt cea mai bună hrană a sufletului.

TUNARUL

de GEORGE A. PETRE

E linişte în miez de noapte
S'aude râu 'n vad curgând.
Ca nişte mere roşii, coapte,
Cad stelele din când în când

O lună mare, 'ngândurată,
Işi plimbă zâmbetul ceţos.
Ea pare-atâta de mirată
De liniştea întinsă jos.

Ca un ochian ivit pe-aproape,
Se uită lung un tun la ea...
Şi toată firea o cutroape
Noianul ei de-argint şi nea.

Tunarul şi-a pierdut privirea
Pe cerul mut şi aurit.
Ii joacă 'n faţă amintirea
Un lac de rapiţă 'n florit.

Din gândurile — păsărele
Un fulg pe cuget s'a lăsat:
Acum se scaldă-aceleaşi stele
In iazul lor de lângă sat.

Şi-ar vrea să-şi ducă 'ncet la gură
Cavalul său, îngălbenit,
Să toarne 'n viersul lui căldură
Cum nici nu s'a mai pomenit.

Tresare: umbre, foşnet, şoapte.
Şi gândul s'a oprit din tors.
Tiptil, o patrulă de noapte
Din recunoaştere s'a întors.

CÂNTEC

de IONEL BULBOACĂ

— Pasăre, cucuț frumos,
Mi-ai cântat mie din dos,
Da' dintr'un vârf de stejar
Să trăiesc cu mult amar.
De-aș ști unde locuești,
Ce fel de pasăre ești
Cu pușca te-aș împușca
Și 'n groapă te-aș arunca;
Nici așa nu te-aș lăsa,
Tot mai rău te-aș blestema:
De trei ori puii să-i scoți,
Să ți-i mânce cioara toți
Și pe tine lângă pui,
Să nu mai cânți nimănui.
— Taci bade cu blestemu
Eu mi-am cântat cântecu,
Tu ți-ai văzut norocu.
Numa' cântecu-i al meu
Norocu-i la Dumnezeu.

ÎN MUNȚI

de Pr. AUG. FAUR

Nu m'am gândit niciodată că voi începe viața pastorală în munți.

Fiind dintr'o parohie de pe câmpie din inima Transilvaniei, gândul meu de fiecare zi se îndrepta spre țară, unde, socoteam că se va afla o parohie și pentru mine.

Lucrurile s'au întâmplat altfel.

Indrumat de către conducătorii oficiali să accept administrarea unei parohii din Munții Apuseni, m'am supus. După îndeplinirea formalităților oficiale, m'am pomenit preot-duhovnic într'una din cele mai greu de administrat parohii din munți.

Parohia era așezată pe o vale îngustă, în dreapta și'n stânga căreia se ridicau niște munți costoși ai căror culmi se luau parcă la întrecere cu boltitura orizontului. Dar parohia nu se mărginea numai la atât cât permitea zarea văii, ci de ea depindeau încă vreo patru cătune, așezate toate pe culmile cele mai înalte ale acestor coaste muntoase.

Așteptând de multă vreme preot, credincioșii m'au primit cu însuflețire. Iarna era în toiu. Zăpadă mare, iar gerul de Februarie făcea să scârțâie zăpada sub picioare.

Era în prima Duminecă după stabilirea mea în parohie. Mă reîntorceam dela biserică. Un credincios, cu fața zâmbitoare, s'a apropiat mai mult de mine. Imi spuse că-l cheamă Simeon, dar în sat e cunoscut sub numele de Simionul Birului, după o ciufală a tatălui său, că-i necăsătorit și, dacă va fi cu voia lui Dumnezeu, o va face și pe aceasta și... când a crezut că între noi s'a creat o apropiere sufletească potrivită, adaugă:

– Să nu fie cu supărare, părinte, mâine dimineață obosiți până la munte; sunt două babe cari vă așteaptă și ar dori să le câștigați până mai au zile.

– Bine, creștine, dar la ce munte să mă duc, nu sunt eu aici la munte?

Simionul Birului s'a uitat lung la mine. Nedumerirea i-se citea în ochi și, mlădiindu-și vocea, adaugă.

– Aici e valea; muntele e colo sus – și deodată își aținti privirile și degetul arătător spre coasta prăpăstioasă ce se profila în fața.

Ridicându-mi și eu ochii, n'am văzut decât muntele cât lumea, cu colții săi alburii, pierzându-se în înălțimea strălucitoare a zăpezii.

A doua zi, din bună vreme, o moață dolofană ciocăni la ușe. Era nepoata uneia din femeile bolnave și a venit să-mi servească de călăuză.

– Pe unde plecăm, fată?

– Pe Calea Muntelui, răsuna vocea pițigăită a moaței.

– Cum te chiamă?

– Paraschiva.

Drumul ducea prin pădure. Trecând valea, am cotit la dreapta și după un gurăs, ca pe acoperișul casei, de o jumătate de oră, am ajuns la un popas. De aci drumul făcea o întorsătură spre stânga și se continua printr'o rariște de fagi. Până în vârful muntelui mai era o cale sănătoasă. Drumul era îngust. De ambele părți zăpada era mare. Mijlocul drumului, din cauza saniilor multe, era cât se poate de bătucit și lunecos. Pentru pantofii mei n'a fost potrivit de loc. La fiecare pas eram amenințat să alunec în nas. Spre a înainta, cât de cât, mergeam pe margine de drum, dar și acolo pășiam mai mult în dungă. Neobișnuit cu asemenea căi, cum era și firesc, am început să obosesc. Ca să mai slăbesc sarcina, am păstrat la mine numai Sf. Cuminecătură, iar ghiozdanul cu lucrurile sfinte le-am dat fetei. Mai târziu am lăpădat și paltonul. Binevoitoare, moața s'a anga-

jat să-l ducă şi pe acesta. Totuşi oboseala nu mai slăbi. Sudoarea începe să-mi curgă pe faţă, iar căldura, sub forma de aburi, o vedeam cum se îndepărtează de mine. De năduşală şi oboseală şi gâtul a început să mă usture. Tot la câţiva paşi eram nevoit să mă opresc.

Incălţată cu opinci de cauciuc, Paraschiva nu luneca de loc. Se ţinea mereu înaintea mea. Văzându-mi cazna, din când în când, rupea tăcerea şi cu'n aer de compătimire zicea:

– Vă obosiţi rău, părinte.

– Cam rău, Paraschivă! Dar mai este mult?

– Numai până colea! Şi-mi arăta capătul de susul pădurii.

– Cât să ne mai trebue până să ajugem acolo?

Moţii, în general, nefiind obişnuiţi a calcula vremea cu oara şi cu minuta, nu apreciază distanţele în timp.

– Cât, părinte, cât? Ia vedeţi şi dumnivoste, o svârlitură bună de loc.

– Bine. Paraschivă, dar de când venim şi nu-i mai dăm de capăt!

– O fi, părinte, o fi – şi fata mă privi iarăş lung, cu un aer de respect şi compătimire.

Obosit, cum poate n'am fost în viaţa mea, mergeam înghiţând noduri după noduri. Intr'un moment, mi-a trecut prin faţă toată copilăria, şi tinereţea, tot entuziasmul anilor de studii, cu toate hotăririle eroice de a lupta în viaţă. In faţa acestui drum interminabil şi transpirat, par'că aş fi eşit dintr'o bae, entuziasmul meu s'a tocit o leacă. Şi eram, doar, abea la începutul săptămânii a doua din misiunea mea...

Adunându-mi forţele, am plecat mai departe. Ajuns în sfârşit deasupra pădurii, drumul se continua pe lângă o culme, iar imediat la dreapta se deschidea o pantă prăpăstioasă ce se tot continua până undeva într'o vale adâncă.

La extremitatea drumului, zarea îmi oferi noui privelişti. Prăpastia din dreapta lua sfârşit, iar la stânga se profila o deschizătură largă presărată cu şuri şi alte dependinte. Versanta aceasta coboară până'n valea ce curgea prin comună, iar de cealaltă parte se ridica, maestuos, o coastă înaltă presărată cu o pădure, cum, până atuncea numai în filmele cu aventuri mai văzusem. In faţă se deschidea panorama unui cătun. Avea, în total, vreo 10-12 case.

– Am ajuns, părinte, îmi zise fata cu o nuanţă de bucurie în glas.

– E şi vremea, Paraschivă, că-i mult de când am plecat.

P. Abrudan: Fetiţă

Soarele lucea cu ardoare. Pe albul zăpezii razele lui străluceau ca nişte diamante... Contemplând jurul am încercat nişte senzaţii neobişnuite. Nu mai ştiam unde sunt. Ori pe ce continent m'aş fi aflat, cred că n'aş fi încercat nişte sentimente mai variate decât atunci. Priveam năuc în toate părţile şi nu-mi venea să cred ochilor că toată înfăţişarea ar putea să fie reală. Contemplării mele însă i-se puse repede capăt.

– Intrăm aici, părinte.

In faţa mea era o căsuţă de munte, din lemn de brad, cu acoperişul de şindrilă şi cu'n mic târnaţ în faţă. Plecându-mi creştetul, să nu lovesc uştiorii de sus ai uşii, am intrat într'o tindă strâmtă şi întunecoasă, iar de aici într'o cameră puţin mai largă. In jurul mesei erau câţiva oameni, iar după uşe, pe un pat simplu, între un morman de ţoale, zăcea o babă, cu faţa suptă şi sbârcită, aşteptându-şi alinarea. Am stat puţin cu oamenii de vorbă şi după aceea mi-am luat slujba în primire. Nu ştiu ce simţăminte o fi provocat în sufletul oamenilor întâlniţi în acest cătun prezenţa mea între ei, dar eu ştiu că în căsuţa aceasta din vârful muntelui, cu aer nu prea primenit şi cu o bătrână ce se-

măna mai repede cu moartea decât cu o ființă vie, m'am cutremurat:

– Sunt eu într'adevăr duhovnic?

Hirotonit proaspăt, nu mă desobișnuisem de viața laică și acum pus în fața duhovniciei evitam și mă gândeam cu oarecare sfiiciune la slujba ce trebuia să o îndeplinesc. Dar a trecut ușor.

De aci am plecat la o altă casă. Mă aștepta o altă bătrână.

Bolnava nu era culcată. Slabă cum era, s'a sforțat totuș, s'a ridicat și când am intrat am aflat-o în mijlocul camerei, rězimată de un băț. La vederea mea a început să facă o serie de închinăciuni și cruci. Nu știam ce-i cu ea. Ascuțindu-mi auzul, am înțeles că vorbele îi curgeau una după alta și toate exprimau mulțumiri față de Dumnezeu că mi-a ajutat să pot eși la munte și prin aceasta și ea să se mai poată îngriji odată sufletește înainte de a muri.

Atitudinea ei, trebue să mărturisesc, m'a cutremurat. Felul cum a înțeles să mă primească, cu toată boala ce o țintuise în pat mai mulți ani în șir, a fost nu numai ceva de neașteptat, dar deadreptul de neînchipuit. Nu-mi povestise nimeni și nici nu-mi amintesc să fi citit undeva cazuri asemănătoare. La început am crezut că-i ceva patologic, la urmă m'am convins că biata bătrână era în deplinătatea facultăților mintale, iar închinăciunile izvorau dintr'un sentiment de adâncă credincioșie față de Dumnezeu, care n'a uitat-o în suferință.

T. Harșia: Autoportret

Și aici e bine să adaug: Prin partea locului se păstrează convingerea, de altcum frumoasă și cu nuanță adânc creștină, că pe unii oameni, cari în anumite timpuri ale vieții lor s'au abătut întru câtva dela normele binelui moral, Dumnezeu, în ceasurile morții, nu-i învrednicește de a mai putea primi Sf. Taine.

După masă, pe timpul când undele serii au început să se coboare peste valea satului, am ajuns acasă. La întoarcere, drumul mi sa părut mai puțin obositor. In ziua aceea, n'am mai fost bun de nimic.

De aci încolo zilele s'au scurs liniștit. Preocupat de gândul să mă obișnuesc cu locul și cu oamenii, căutam prilej de povești cu ori cine mă întâlneam. Văzându-mă binevoitor, credincioșii au început să mă cerceteze și acasă și aici, de multeori, poveștile noastre se transformau în consfătuiri în legătură cu bunul mers al bisericii și al satului.

Intr'una din zilele ce a urmat, Simionul Birului aduce o veste neașteptată.

– Părinte, a murit baba!

Nedumerit, am stat locului. Aproape că uitasem de sărmanele femei din vârf de munte, și mai mult forțat, am întrebat:

– Care babă?

– Știi dumniata, aceea pentru care v'a adus Paraschiva până la munte.

Am simțit deodată că mă încălzesc. Nu trecuse nici o săptămână de când m'am făcut leorcă de nădușală pe Calea Muntelui și acum trebuia să-l iau dela capăt.

Reculegându-mă, am înșirat o serie de cuvinte pe cari le-am crezut potrivit pentru caz de moarte, iar după aceasta am început a-i cere deslușiri în legătură cu înmormântarea. Voiam să fiu în nota locului. N'am uitat însă să-l întreb dacă nu se află și un alt drum care să ducă până acolo, fără să fii nevoit a urca atâta.

– Pe vale, părinte. Puteți veni până la moara lui Gherasim. De acolo o luați la dreapta, urcați până la Pavelu Ilinii și dela el în câteva minute sunteți la noi.

– Și nu urci mult, întrebai obsedat mereu de groaza urcatului.

– Nu, părinte, nu! Când sunteți la moară, sunteți ca și la noi.

A doua zi din bună vreme, mă pregătisem cu de toate. Era prima înmormântare pe care trebuia să o fac.

Pe vale, drumul a fost lung, dar plăcut. Călătoriam în tovărășia cantorului, a crâsnicului și a altor câțiva credincioși din sat.

La casa moartei, lumea era din vreme adunată. Cursese din toate părțile. Venise să dea cinstea din urmă adormitei, dar și să vadă și să asculte pe noul lor popă.

Când totul fu terminat pentru plecare, unul dintre credincioși s'a apropiat de mine.

– Pe unde ne întoarcem în sat, părinte?

– Pe unde am venit.

– Nu credeți că-i prea lungă calea. Trebue să ocolim mai bine de trei km.

– Bine, dar pe Calea Muntelui nu se poate. E prea lunecuș și eu n'aș vrea să mă culegeți de pe jos, așa cum sunt în odăjdii. Dacă însă, știți vre-un alt drum mai scurt și mai bun, n'am nimic împotrivă.

– Se poate și pe panta aceasta în jos – și-mi arătă câmpia de zăpadă ce se profila până în vale.

– Bine creștine, dar zăpada e aproape de un cot. Urme nu sunt și acum să le fac eu, căci, doar, eu trebue să mă duc înaintea convoiului?

Dându-mi dreptate, omul stătu un moment pe gânduri, dar imediat, cu aerul omului stăpân pe sine, adaogă:

– Dacă n'ar fi cu supărare, părinte, până am ajunge în vale s'ar putea schimba rânduiala. Mergem noi înainte, cu mortul, facem urme, iar după noi ați putea veni și dumneavoastră.

Ce era să fac? Oamenii erau mai încercați decât mine și de bună seamă că'n viața lor mai procedase și de altă dată așa. M'am lăsat convins.

Cum zăpada era mare, mergeam încet. Intre mine și cel din urmă credincios s'a lărgit o distanță destul de mare. Pe când cei din fruntea convoiului trebuiau să coboare în vale, aud o isbitură neobișnuită. Ridicându-mi privirile spre cei din față, îi surprind râzând cât îi ținea gura. Grăbind pasul, se reculeg, dar îi observ că se privesc semnificativ, vorbindu-și numai din ochi.

– Ce s'a întâmplat?

– Unde sunt oamenii cari trăgeau sania? Au ajuns în vale?

Simionul Birului, mai îndrăsneț, mă apropie de vale.

– Placă-vă și vă uitați și dumneavoastră!

R. Șorban: Autoportret

Sania era spânzurată într'un răchit. Sicriul, de a îndoasele, se oprise în alt răchit dela poala culmei, iar jos de tot, cei doi inși se culegeau atuncia din zăpadă. Nedumerit, am stat locului. Dar m'am lămurit îndată.

Ce se întâmplase?

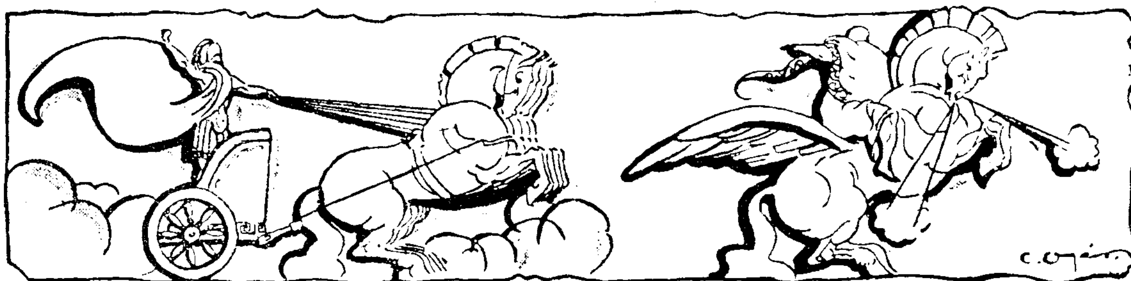
Unul din cei doi inși neputând aprecia bine locul pe unde era cărarea, din cauza grosimii zăpezii, a călcat puțin mai la o parte. Ori tocmai în locul acela se deschidea o pantă piezișe de vreo 4–5 picioare înălțime. Alunecând în gol a tras după sine și pe celalalt, iar sania s'a prăvălit peste ei.

Intr'una din zilele ce a urmat întâlnindu-mă cu Simionul Birului, cu o nuanță de umor în glas, m'a întâmpinat.

– Și ce ziceți, părinte. Vă place la noi?

– De ce nu, Simioane.

– Apoi, da! Doară slujbe și drumuri ca și la noi n'ați pomenit dumneavoastră la țară și, afundându-și căciula pe ochiul drept, trecu valea, spre Calea Muntelui.

RAFAEL

(1483–1520)

de C. MUREȘANU

Pictorul care a realizat cu desăvârșire idealul de frumusețe, în înțelesul clasic al Renașterei italiene, al cărui nume a strălucit dealungul secolelor, este Rafael. Viața lui scurtă – moare la 38 de ani – în care nu cunoaște decât ascensiunea și gloria, în care curiozitatea mereu nesatisfăcută a unui Leonardo da Vinci sau sbuciumul sufletesc al unui Michel Angelo nu-l tulbură, pare un elan al bucuriei de a trăi și de a crea.

Rafael s'a născut la Urbino, în cetatea ducilor de Montefeltre, oameni luminați și protectori ai artelor din timpul Renașterei. Tatăl lui, Giovanni Santi, lucra ca pictor la curtea ducelui Guidobaldo, al cărui soție era principesa Elisabeta Gonzaga, cunoscută în Italia pentru gustul ei rafinat și pentru dragostea pe care o arată artiștilor. Giovanni Santi era un pictor mediocru, dar admira și iubea frumosul, pe care nu reușea să-l realizeze. El l-a inițiat probabil pe fiul său, care n'a fost un copil minune, în tainele desenului și ale picturei. Rafael rămâne orfan la vârsta de 11 ani și familia il dădu să învețe pictura, în atelierul maestrului *Timoteo Vitti,* pictor cunoscut, care se întorsese de curând dela Bologna, unde lucrase în atelierul lui Vitti spre a intra în cel al lui Perugino, tânărul Rafael ne apare ca un artist înzestrat cu un talent pe deplin format, al cărui caracter de sinceritate și spontaneitate nu avea să piardă nimic în timpul colaborării sale cu ilustrul său maestru. Compoziția și simetria lui Perugino și-o însușește în curând, reușind să picteze *Căsătoria Sf. Fecioare* (Brera-Milano) lucrare admirabil echilibrată, care pare făcută după un tablou al maestrului său, dar a cărei execuție în asamblu și detaliu este infinit superioară. Dintre primele lucrări ale lui Rafael trebue amintit „Visul cavalerului" (National Gallery Londra) delicata alegorie plină de candoarea picturilor primitive și tabloul „Cele trei grații" (Chantilly) de inspirație antică dar a cărui execuție amintește de influențele școalei umbriene.

Intre anii 1504–1508 il vedem pe Rafael la Florența, unde studiază lucrările lui Masaccio și Ghirlandaio. In vremea aceea Leonardo și Michel Angelo terminaseră celebrele lor cartoane pentru decorarea sălii de Consiliu al Palatului Signoriei și toată lumea artistică florentină se entuziasma în fața acestor opere. Dela Leonardo învață că pictura „e una cosa mentale", trebue să studieze natura, așa că în curând studiul figurii omenești ii devine preocuparea mai de seamă. Tot dela Leonardo învață să aprofundeze sufletul personagiilor sale, să le citească gândurile și să încerce să le redea personalitatea. Să nu amintim decât cele două admirabile portrete ale lui Angelo Doni și al soției acestuia, Maddalena, pictate cu oarecare stângăcie dar a căror factură este cu totul modernă pentru acel început al sec. XVI-lea. Tot în această epocă se situază autoportretul lui Rafael și portretul cunoscut sub numele de „Gravida".

Spiritul agitat al lui Michel Angelo l-a influențat probabil pe Rafael, când a pictat *„Sf. Gheorghe omorând balaurul"* inspirat după un basso-relief al lui Donatello, dela Or San Michele din Florența.

In timpul acestor ani petrecuți la Florența, Rafael reușește să desăvârșească efortul mai multor generații de pictori, cari s'au pasionat să reprezinte chipul Sf. Fecioare. In pictura italiană subiectul Madonei cu pruncul în brațe a fost fără îndoială, cel mai iubit. Incepând cu Cimabue și Giotto, cari în opera lor se străduiau să reprezinte Madona în toată măreția ei cerească, pe măsură ce înaintăm în Renaștere, artiștii se preocupă să ne redea latura umană a sentimentului de dragoste de mamă al Fecioarei. Fra Filippo Lippi

ajunsese la un tip, chiar prea uman, care nu mai impresionează prin religiozitate, ci farmecă mai mult ochiul decât sufletul. Renaşterea adusese ideia că bunătatea trebue simbolizată şi exprimată printr'un maximum de frumuseţe. Nimeni n'a reuşit atât de bine ca Rafael, să redee caracterul religios şi totodată uman al Sf. Fecioare, realizând o perfecţiune de armonie. Chiar dacă uneori arta lui ni se pare rece şi distantă, ea n'a fost până astăzi depăşită în acest domeniu.

Toate aceste tablouri reprezentând Madona, pictate în epoca florentină a lui Rafael, au un caracter comun de bucurie şi de fericire completă. Sentimentul acesta de fericire totală, întipărit pe chipul Madonei, îi dă nota de divinitate, fiindcă oamenilor nu le-a fost dat niciodată să se poată bucura, în intregimea lor, de astfel de sentimente.

Lucrările acestei perioade sunt înrudite între ele, de multe ori reiau tema Sf. Fecioare cu Iisus în braţe, aşezată într'un admirabil peisaj toscan, cu reminiscenţe umbriene, amintind de arta delicatelor peisagii ale lui Perugino.

Tablourile celebre, ca Madonna del Granduca (Pitti), Madonna Tempi (München), amintesc tipul Madonelor din Faianţele atelierului della Robbia. In nemişcarea lor, aceste figuri par adevărate statui.

In „Frumoasa grădinăreasă" (Louvre) sau în „Madona cu păsări" (Ufizzi) compoziţia piramidală aminteşte de „Madona din Grotă" a lui Leonardo. Peisagiul devine mai important în profunzime, perspectiva şi lumina sunt admirabil echilibrate în aceste lucrări. Madona Esterhazy (Budapest), aminteşte de arta agitată a lui Michel Angelo. Peisagiul acestui tablou neterminat, care reprezintă un colţ din Campagna romană, cu ruinele turnului lui Nero, ne face să-l situăm în 1508 când Rafael a sosit la Roma.

Rafael: Autoportret

Rafael încercase încă din 1505 să picteze pentru Domul din Perugia o „Coborîre în mormânt" (Galeria Borghese), compoziţie dramatică, executată cu stângăcie amintind de arta lui Fra Bartolomeo şi care nu ne face să bănuim admirabilele lucrări ce avea să le execute tânărul artist, la Roma.

In 1508 Papa Iuliu II, protectorul lui Michel Angelo, îl invită pe Rafael la Roma, unde geniul acestuia va reuşi în scurt timp să se manifeste în toată splendoarea lui. In anii aceştia Roma devenise centrul lumii umaniste, unde înţelepciunea şi credinţa inspirau pe artişti în creaţia operelor lor de artă. Rafael a putut cunoaşte acolo oamenii cei mai culţi, prelaţii, filozofii, literaţii, streinii călători şi artişti, ale căror portrete le întâlnim în multe din compoziţiile sale. Poate l-a vizitat şi Erasmus, care se găsea atunci la Roma, împreună cu alţi filozofi, cărora desigur le-a împrumutat substanţa spirituală care domină şi explică arta lui din epoca romană.

Bramante a fost acela care l-a convins pe Papa Iuliu II să-i încredinţeze lui Rafael decorarea apartamentului lui Nicolae V, în care lucraseră Andrea Castagno, Pierro della Francesca şi alţii. Inconjurat de numeroşi elevi şi de o adevărată curte de admiratori, tânărul pictor care avea abea 26 de ani întreprinde şi decorează seria acestor camere (Stanze) ce-i poartă numele.

In prima sală numită *„Stanza della Signatura"*, Rafael pictează pe un perete *„Cearta Sf. Sacrement"*, pe cel opus *„Scoala din Atena"*, iar pe cei doi pereţi laterali, deasupra geamurilor cari luminează încăperea, pictează *„Parnassul"* şi *„Jurisprudenţa"*. Tavanul este pictat de Sodoma, un pictor contemporan şi e completat de figurile alegorice ale *„Teologiei"*, *„Stiinţei"*, *„Justiţiei"* şi *„Poesiei"* executate de Rafael.

Armonia acestor picturi, în cari se uneşte sufletul antic cu cel modern, ştiinţa cu religia, dreptul cu poesia, este triumful umanismului.

In *„Cearta Sf. Sacrament"*, compoziţia se împarte în două zone bine definite. In partea superioară, apare Sf. Treime, înconjurată de Sf. Fecioară şi Sf. Ioan Botezătorul, aşezaţi pe un tron

Rafael: Dante

de nori, alături de aleşii Vechiului şi Noului Testament, în toată gloria bisericii triumfătoare. In partea inferioară, pe scena terestră, concentraţi în jurul unui altar, pe care străluceşte într'o lumină supranaturală, Sf. Impărtăşanie, stau ingenunchiaţi sau în picioare, papii, cardinalii şi doctorii Bisericii, reuniţi într'un conciliu. Intre ei apar figurile lui Dante, Savonarola, ducele della Rovere, cari iau parte la discuţiile pasionate ce par să-i insufleţească întreaga adunare. Lucrarea este admirabil echilibrată, poate îi lipseşte sinceritatea pasionată şi naivă cu care pictase Fra Angelico, personagiile sunt poate prea frumoase şi prea conştiente de valoarea lor, totuşi măreţia acestei opere a lui Rafael, este incomparabilă.

In *„Şcoala dela Atena"*, scena se petrece într'un templu ideal, pe care Renaşterea s'a străduit să-l clădească, fără să-l poată realiza. Intr'un decor antic, inspirat poate de Bramante, apar în centru, figurile superbe ale lui Plato, reprezentat sub trăsăturile bătrânului maestru Leonardo, discutând cu Aristotel în care recunoaştem pe tânărul Michel Angelo, din anii când decora cupola capelei Sixtine. Ei coboară în faţa elevilor, aşezaţi respectuos pe scări, spre primul plan, unde ne apar Socrate, Alcibiade, Diogene, Epicur, Pitagora. Trăsăturile lui Bramante le recunoaştem în figura lui Archimede, pe prietenul lui Rafael, Balthazare Castiglione, autorul celebrului „Il Cortigiano" îl regăsim în Ptolemeu, arătând globul prietenilor Sodoma şi Rafael. Portretele acestea admirabile par să trăiască în toată intensitatea inteligenţei lor, lumea antică în care se găsesc. Spiritul, inteligenţa, adevărul, iată ce caută şi reuşeşte să găsească Rafael în această lucrare.

„Dreptul civil" şi *„Dreptul canonic"* sunt reprezentate în două scene istorice: *„Justinian promulgând pandectele"* şi *„Grigore IX dând decretele"*. In aceste fresce recunoaştem figura majestuoasă a bătrânului Papă Iuliu II, genialul protector al lui Michel Angelo şi Rafael.

Ultima frescă din această sală, reprezintă alegoria *„Parnassului"*. E pictată cu mai multă spontaneitate decât celelalte lucrări, poate fiindcă şi subiectul îi era mai drag lui Rafael. La umbra câtorva lauri, Apollon zeul armoniei, înconjurat de muze, de poeţii Virgiliu, Dante, Petrarca, ascultă pe bătrânul Homer care le cântă. Totul pare bucurie, fericire, armonie. *„Şcoala din Atena"* cu măreţul ei cadru arhitectural, cu frumuseţea ei serioasă, contrastează cu farmecul tineresc şi fantezist al artei redat în „Parnas", opus seriozităţii ştiinţei.

Decorarea acestei săli din Vatican rezumă preocupările intelectuale ale Renaşterei, atât în do-

Rafael: Inger

meniul religios cât şi în cel ştiinţific şi ne arată cu prisosinţă cât de bine au putut să se împace aceste preocupări, fără ca să se împiedece unele pe altele. Proporţia şi gruparea ritmică a personagilor lui Rafael redau armonia incomparabilă a acestor lucrări.

In a doua sală, numită a lui *„Heliodor"*, e reprezentată scena gonirii acestuia din templu, apoi *„Sf. Leon întâmpinând pe Atila"*. In *„Liturghia dela Bolsena"* strălucitoare de culorile costumelor epocei, recunoaştem pe bătrânul Papă Iuliu II.

In 1513 Papa Iuliu II moare, succesorul lui este Leon X, care era un Medici, amator de vieaţă, lux şi artă, care-l cunoştea şi iubea pe Rafael. In curând acesta devine favoritul noului pontif, însărcinat cu decorarea Stanzelor, supraveghetor al lucrărilor bisericii Sf. Petru şi şeful săpăturilor ce erau în curs la Roma. In timp ce Michel Angelo era departe de Roma, exilat de bună voe, Rafael se bucura de o favoare atât de exagerată, încât geniul său avea să piardă forţa şi sinceritatea primelor decoraţii din Vatican.

Ultimele camere din Vatican, reprezintă *„Incendierea Borgoului"* (1514) apoi *„Eliberarea Sf. Petru"*, de un efect nocturn foarte îndemânatic, au fost în mare parte pictate de elevii lui Rafael. *„Bătălia lui Constantin"*, cu toate că este admirabil concepută, în execuţia greoae şi prea viu colorată, confirmă bănuiala că ar fi fost executată de elevul lui Rafael, Giulio Romano.

Rafael lucrează enorm în ultimii ani ai vieţii sale. Tot pentru Leon X desenează 10 cartoane, reprezentând „Actele Apostolilor" cari au fost ţesute în tapisserie la Bruxelles, în atelierul cunoscut al lui Pieter von Aelst şi au fost destinate să decoreze capela Sixtină.

In acelaşi timp, împreună cu elevii săi Rafael începe decorarea *„Logelor"* din Vatican. Galeria clădită de Bramante, complectează apartamentul pictat de Rafael ce se deschide depe curtea Sf. Damasc, cu o splendidă vedere asupra Romei şi este decorată în stilul antic, descoperit în picturile termelor lui Titu, de care se entuziasma întreaga lume artistică romană din acei ani. Scene biblice alături de elemente de decoraţie clasică se îmbină într'un tot de o armonie desăvârşită, caracteristică epocei.

Inspirat de Michel Angelo, pictează pentru bancherul Sienez Agostino Chiggi 4 figuri de Sibile, în biserica Sta Maria della Pace. Sibilele lui Rafael sunt figuri umane şi nu au nimic din tragicul şi măreţia realizărilor lui Michel Angelo.

Tot pentru Chiggi decorează o sală în Villa Farnesina, reprezentând *„Triumful Galateei"* inspirată de un poem al lui Poliţian, prietenul lui Lorenzo Magnificul şi al lui Botticelli. Această admirabilă lucrare, plină de delicateţe şi frăgezime este fără îndoială cea mai păgână creaţie a lui Rafael. Pentru *„Povestea lui Psyche"* cartoanele au fost desenate de Rafael dar execuţia a fost încredinţată lui Giulio Romano şi elevilor săi. Dragostea armoniei greceşti se recunoaşte în toate aceste lucrări.

Alături de toate aceste mari decoraţii, Rafael a mai găsit timpul să picteze o serie admirabilă de portrete, în cari se recunoaşte tradiţia şcoalei florentine.

Portretele lui Iuliu II, gânditorul energic, portretul cardinalului Alidosi, într'o minunată mantie roşie, una dintre perlele muzeului din Prado, apoi portretul lui Tommaso Inghirami, bibliotecarul umanist al Papei Leon X, sunt adevărate capodopere. Trebue să amintim admirabilul portret al lui *„Balthazare Castiglione"*, (Louvre) unul dintre cei mai buni prieteni şi sfătuitori ai lui Rafael. Rafinamentul culorilor acestui portret, ţinut într'o gamă de gris şi brun este unic în opera artistului.

Portretul Papei Leon X cu nepoţii săi şi în fine portretul frumoasei necunoscute, care i-a servit de model pentru tabloul cunoscut sub numele de *„Donna Velata"* (Pitti) şi care poate reprezintă pe Maria Bibbiena, logodnica lui Rafael, sunt dintre ultimele lui realizări în acest domeniu.

Madonele epocei romane, sunt la început înrudite de aproape cu cele pictate la Florenţa şi păstrează ceva din simplicitatea primelor lucrări. (Madonna Aldobrandini – Londra). In curând însă lucrările acestea devin mai artificiale şi atitudinea lor pare forţată. Modelul pe care-l pictează în *„Madona del Foligno"* (Vatican) şi căruia de aci înainte pare să-i rămână fidel, pare să fie acelaşi cu *„Donna Velata"*. Tot ea a pozat probabil pentru cunoscuta *„Madonă a Sf. Sixt"* (Dresda).

Sf. Familie (Prado), apoi admirabila *„Viziune a lui Ezechiel"* (Vatican) şi în sfârşit „Transfigurarea" (Vatican), pe care maestrul nu a putut-o termina, sunt ultimele lucrări ale lui Rafael, care moare în Vinerea Mare a anului 1520.

Elevii s'au grăbit să termine această lucrare, în care ştiinţa academică ajunsese la culme şi a cărei imitaţie avea să creeze o artă lipsită de sentiment, în care totul se rezuma la gesturi şi draperii.

In Rafael se încoronează efortul Renaşterei italiene, el este simbolul viu al timpului său, fiindcă a reuşit, în spiritul umaniştilor, să subordoneze frumuseţea greacă reprezentării dogmelor creştine.

CRONICA ECONOMICĂ

CAUCIUCUL

— Plantele generatoare de cauciuc şi răspândirea lor geografică —

de P. L. MUREŞANU

Plantele generatoare de cauciuc întrec cifra de 500, cu interes technic, — adică acele cari în mod practic au ajuns până azi utilizabile la extragerea latexului — sunt maximum 60. Cele mai importante din aceste plante de cauciuc sunt răspândite în jurul tropicelor — regiunea tropicală şi subtropicală — aşa că putem afirma, că aceste plante au rămas, încă un monopol al acestor regiuni.

Incercările făcute de diferite naţiuni pentru dotarea cu plante de cauciuc „naţionale" — indigene — fie că este Italia, Rusia, Suedia, etc., au rămas în faza începuturilor. In Rusia cele mai bune rezultate s'au obţinut cu planta numită „koksagys", mai puţin mulţumitoare cu „to-sagys", „gayula" şi eucomia". In Italia s'au făcut încercări cu un fel de „hevea" şi alte plante, dintre cari unele — cari au dat oarecari rezultate în Crimea — au fost aclimatizate, în Sicilia. Deasemenea în Anglia şi în America de Nord, s'au încercat plante asemănătoare floarei soarelui, pentru extragerea latexului, dar tot cu rezultate negative, sau în ori ce caz puţin satisfăcătoare. In România s'au făcut încercări cu diferite plante, în deltă şi bălţile Dunării, îndeosebi în timpul ocupaţiei Germane din răsboiul trecut, se pare însă că speranţa o dau „lăptucii" din regiunea muntoasă. In Suedia chiar zilele trecute, s'a dat ca o curiozitate faptul că s'au plantat câteva zeci de hectare de păpădie, pentru extragerea „laptelui" conţinător al materiei elastice. Până în prezent se pare că numai calea sintetică a fost cea care, cu adevărat, a dat posibilitatea acoperirii necesarului în cauciuc, sau a substanţei elastice susceptibile să mimeze cauciucul, — pentru ţările cari nu au colonii sau sunt în afara zonelor tropicale sau subtropicale, cea mai evidentă dovadă este Germania de azi.

Până la începutul secolului al 20-lea cauciucul comercial cunoscut şi technic utilizat era cauciucul sălbatic sau „sylvestru". Dela 1910—1940 este cauciucul din plantaţii, iar de aici înainte poate cel sintetic? Nu vom omite să amintim că plantaţiile deşi încep să dea producţie încă din 1880, era foarte slabă şi abia la începutul răsboiului trecut se ajunsese ca 50% din producţia mondială să fie acoperită de plantaţii. Apoi în câţiva ani ajunge să întreacă, iar în 1925 să avem doar o cotă de 7% cauciuc sălbatic, faţă de 93% din plantaţii. Oare sfârşitul răsboiului actual nu va aduce o supremaţie a „materiei elastice sintetice" asupra cauciucului natural?

Plantele exploatate pe scară întinsă pentru extragerea latexului — sucului de cauciuc — sunt din familiile: Moracee, Euphorbiacee, Apocynacee, Asclepiadacee şi Composite.

Din fiecare familie vom aminti câteva specii, dintre cele mai importante.

Moracee sau *Artocarpee*. Plantele din această familie împreună cu Hevea Brasiliensis sunt semnalate de De Lacondamine, la 1751, ca primele plante generatoare de „un lichid alb asemănător cu laptele", care se întăreşte la aer şi permite să se facă din el obiecte elastice şi impermeabile pentru apă.

Castilloa elastica Cerv. — răspândită în partea de sud a Mexicoului până în regiunea vestică a Perului. De fapt Castilloa elastica împreună cu Castilloa Ulei Worb. şi Hanconea, sunt plantele dominante a pădurilor regiunii Amazonului. Din aceste varietăţi se găsesc deasemenea în America centrală, iar alta a fost găsită de Fresneau la 1748 în Guyana Fr. şi numită de el Hevea Guianensis; alta Ficus Vogelii Mign. în Africa tropicală, iar Ficus elastica Roxb. sub Himalaia şi vestul Javei.

Euphorbiacee, înglobează numeroase plante de cauciuc din America de sud, numeroase specii de Heveac, cea mai renumită şi cunoscută fiind Heve Brasiliensis — cu peste douăzeci de varietăţi, şi Hevea Benthamiana, din regiunea Amazonului.

Apocincee, cu Hanconia speiosa, din stepele Sud-vestice ale Brasiliei şi Urceola elastica, liană Malaeză, replantată şi în Madagascar. Această liană a fost indicată ca generatoare de lapte de cauciuc de Hawison, la 1798 şi recunoscută mai târziu de Roxburgh, ca Urceola. Tot Roxburgh a fost celce a constatat posibilitatea obţinerii laptelui de cauciuc din Ficus. Mai semnalăm Aestonia, din Malaezia şi Borneo, Kickxia africana elastica sau Funtumia elastica, din Africa tropicală de vest şi Landolphia tot o liană din Africa cu 30 varietăţi.

Composite, Parthenium argentatum, din Mexico şi sudul U. S. A. apoi Artemisia argentata, Guianeză.

Cauciucul sălbatic — sylvestru — se extrăgea şi se extrage, deşi foarte puţin azi, din arborii sau lianele generatoare de cauciuc din pădurile tropicale. Brazilia, Peru şi Bolivia erau cele mai im-

portante țări exploatatoare de cauciuc și producția lor acoperea cerințele pieții, care nu era prea mare ajutate in mici măsuri de cauciucul sălbatec din Congo.

Intre anii 1880–1890, se descoperă „bandagele" și pneumaticele de cauciuc, necesare in industria automobilistică. Acesta este timpul când apar pe piață, sau ajung la o realizare după mari eforturi, fabricanți de pneumatice, de numele cărora este legată marea industrie a cauciucului: John Dunlop din Belfast, Thomson din Edinburg și Michlin in Franța.

Patria cauciucului sylvestru rămâne Brazilia, care și-a sporit, in acele timpuri, veniturile la proporții uriașe prin diabolice măsuri de protecție vamală și dificultăți de neinchipuit pentru exportul semințelor de cauciuc. Azi poate prin măsurile luate din timp, nouile plantații vor recupera cel puțin in parte piețile de desfacere pierdute in favoarea Anglo-Olandezilor; din 1911 inainte, din „The Rubberboom-Year" cum a fost supra numit acest an, in lumea specialiștilor, din cauză că in acest an s'au făcut cele mai multe plantații de cauciuc in lume.

Cauciucul de plantații apare ca o necesitate, deoarece cererea in cauciuc merge crescând, și producția sau exploatarea se făcea cu totul neratíonal, atât in ce privește plantele generatoare de cauciuc, cât și oamenii, fie ei indieni, seringueros Americani, metiși, sau Europeni, și nu puteau face față cererilor pieții.

Pe măsură ce arborii de cauciuc cereau mai mari eforturi pentru a fi exploatați prin inaintarea in pădurile tropicale se punea mai asiduu problema replantării acestor arbori. Englezul Wickham, a fost primul care și-a dat seama de importanța cauciucului, și a prevăzut totdeodată că in curând plantațiile naturale sunt destinate distrugerii după modul cum se exploatau, și a inceput să facă plantații in Brazilia.

Se pare că la 1785, Du Puget D'Orval a adus primele plante de cauciuc in Europa, unde datorită climei nu au putut insă da nici un rezultat.

Plantațiile de acum cu rezultatele excepționale ce au dat, au fost organizate in coliniile Engleze, apoi Olandeze și Franceze, și in cele din urmă in posesiunile Americane sau concesiuni Americane in Sumatra, Brazilia și Liberia intre 1928–29.

Wickham, dupăce incearcă replantările din Brazilia, mânat se spune de „patriotismul englez" voia să asigure patriei sale monopolul cauciucului, căutând să infrângă cu orice preț autarchia Braziliană. Se pune in legătură cu Sir Joseph Hoker, directorul grădinei botanice din Kew-Garden – 1873 – cu care reușește să aclimatizeze arborele de cauciuc. Intr'adevăr cu ajutorul unui alt tovarăș, Farris, Wickham poate scoate din Brazilia 3000 pueți de Hevea, dar cari nu ajung la destinație, prăpădindu-se in cursul transportului. In schimb a doua incercare, cu scoaterea a 70.000 semințe – zise de orchidee – și cari in realitate erau de cauciuc din plantațiile Wickham, reușește. Se vor obține din aceste semințe numai 1100 pueți sănătoși de Hevea, cari au ajuns in Ceylan și Malaezia și din care s'au născut plantațiile Engleze, Olandeze și Franceze, in Asia și Oceania. Numai 35 ani au fost necesari acestor plantații de cauciuc să ajungă la maturitate și să scoată din comerț cauciucul sălbatec.

E. Cornea: Studiu

Plantațiile au fost făcute in Sarawak-Borneo, Ceylon, India Britanică și Malaesia din partea Englezilor.

Olandezii vin imediat după Englezi în producţia mondială de cauciuc, prin plantaţiile făcute de bunăvreme în Iava, Borneo şi Sumatra.

Francezii exploatau la început cauciucul sălbatec din Africa occidentală, Congo şi Madagascar, iar la 1908 câţiva Francezi au început crearea de plantaţii în Indochina. Aceste plantaţii au luat un mare avânt mai ales dela 1911 înainte, încât azi au ajuns să acopere necesarul în cauciuc al metropolei.

Se poate observa o continuă creştere a plantaţiilor – cu o mică stagnare în timpul războiului trecut – a suprafeţelor plantate cu arbori de cauciuc. Iată câteva cifre:

Anul	Plantaţii în acre	Total existent	Creşterea anuală
1905	116500	116500	– – –
1908	180800	687350	35,6%
1910	261400	1,122550	30,%
1912	312000	1,817350	20,7%
1914	159300	2,181050	17,8
1916	165200	2,458050	7,2
1918	148600	2,759950	5,6
1920	110000	2,999950	4,%

etc. (un acre = 40,4678 ori)

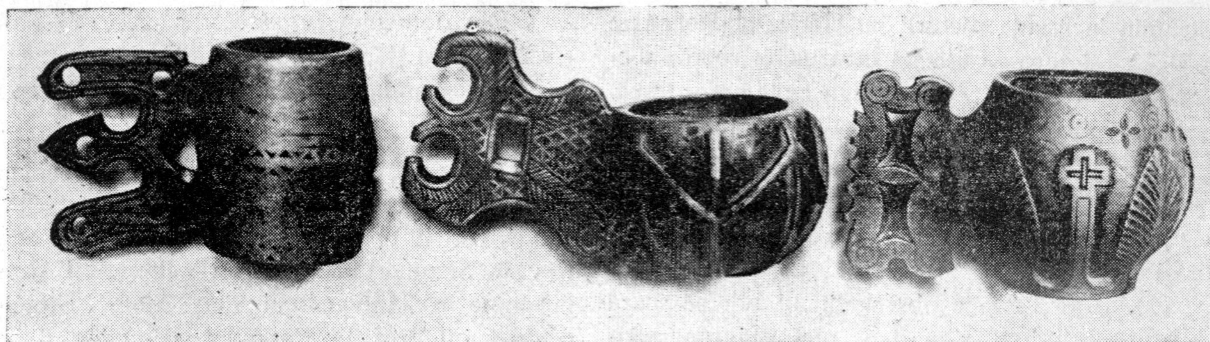
R. Şorban: Flori

Plantaţiile au fost făcute cu pricepere şi se ajunsese în 1929, numai în Malaesia şi Indochina să existe peste 1,600.000 hectare plantate cu cauciuc, cari dădeau o producţie anuală peste 400000 tone /m.

Olandezii au ajuns la un moment dat să concureze pe Englezi pe piaţa Americană – după ce mai ales, cu ajutorul specialiştilor Americani ajunseseră să găsească mijlocul de a transporta latexul, stabilizat lichid, în vapoare tanc, şi contribuind totodată la scăderea preţului. Monopolul Englez – din perioda 1922–1925 – este înfrânt de Olandezi, dar pentru scurt timp. Cele două ţări – Anglia şi Olanda – ajung la o înţelegere în detrimentul Americanilor.

Ca să contracareze această grea sarcină, americanii au reuşit să facă plantaţii proprii în Filipine, şi în concesiuni, în Sumatra. Apoi o inovaţie tehnică, trecerea latexeului prin separatoare şi transformarea în praf de cauciuc brut imediat după recoltare, fiind şi presarea în blocuri, gata pentru transport şi utilizare în industrie. Eforturile de a face plantaţii proprii va porni în curând şi din rândul fabricanţilor de pneumatice Americani, H. Ford şi I. Firestene. Ei vor reuşi să obţină concesiuni în Brazilia şi Liberia, unde „între anii 1928–29 se nasc cele mai mari plantaţii, cu cei mai selecţionaţi arbori din lume". Iar măsurile de a înfrâna sporirea plantaţiilor de cauciuc, luate de Anglia şi Olanda în 1934, pentru ca preţul să nu scadă au fost fără efect. Aceste măsuri se aseamănă mult cu cele luate înainte de 1930 în materie de petrol, tot fără rezultat, aici Rusia zădărnicise totul.

Cu toate aceste eforturi economice, în materie de cauciuc Americanii nu au putut scăpa de dependenţa Engleză. Poate viitorul să le fie mai puţin vitreg, şi nouile plantaţii din Brazilia, sau poate sinteza să-i elibereze din această tutelă. Se poate că sinteza va repeta cel puţin în parte revoluţia provocată – 1911 – de plantaţii asupra cauciucului sylvestru, dar de această dată în detrimentul câştigătorului de atunci.

VITRINA CĂRȚII

CRONICA LITERARĂ

„Colecția artiștilor români din Transilvania de Nord"

Colecția aceasta apare sub patronajul dlui Prof. Dr. Emil Hațieganu și îngrijită de Raoul Șorban. E proectată în trei compartimente: *Pla= stică, poesie=artă și muzică.*

Avem dinainte patru caiete, apărute până acum, în primul compartiment al acestei colecții.

1. *Valentin Raus:* EMIL CORNEA, cu 14 ilustrații.

2. *F. Păcurariu:* RAOUL ȘORBAN, cu 16 ilustrații.

3. *Mihai Voichin:* TEODOR HARȘIA, cu 15 ilustrații.

4. *F. Păcurariu:* PETRE ABRUDAN, cu 14 ilustrații.

Ca înfățișare, îngrijire și execuție tehnică sunt o „Învitație" la înaltă desfătare. In conse= cință, îndrăzneața inițiativă a lui Raoul Șorban de a pune în circulația culturii românești din Tran= silvania de Nord, câteva buchete din creațiile ar= tistice ale celor de aici și dintre ale altora, de pe alte meleaguri, poate încresta pe răbojul său o primă biruință.

Deschizând aceste albumuri, de=a=dreptul la reproducerile după pânzele și acvarelele celor patru pictori prezentați, zăbovind în fața fiecărei repro= duceri și colorându=le, nu cu umbrele unui ochiu dilatat de critică corosivă ci, cu lumina caldă a inimii ți=se deschide poarta fermecată prin care întri în lumea artistului.

De creația artistică, de opera de artă, indi= ferent genul ei, zadarnic te apropii numai cu creerul rece. Ințelegerea și cunoașterea în genere nu=i un simplu act de înregistrare pe retina sufle= tului tău, ci este un act de comuniune între su= biect și obiect, iar aci poți ajunge numai pe dru= mul iubirii. Numai pe acest drum izbutești să în= țelegi, să cunoști, să pătrunzi în inima vie a operei de artă și să o prețuești. Dar această iubire pentru artă trebue să fie cultivată. Iată deci și o func= țiune educativă în acest sens pe care vrea să o împlinească această colecție. Inceputul este de bun augur.

Prezentările ce însoțesc aceste albumuri le=am fi dorit mai apropiate de arta și personalitatea ar= tistică a celor patru pictori.

Chiar dacă nu se poate prevedea linia pe care va hotărî să se fixeze fiecare și altitudinile de plinire la care îi va ridica munca și talentul, totuși vorbind bunăoară despre pictura lui Emil Cornea nu este admisibil să nu îndrăznești a te cobori din inutilitatea generalităților foarte preten= țioase, iar personalității lui Emil Cornea, și pic= turei sale, din 10 pagini de text să nu=i acorzi decât 27 de șire.

Raoul Șorban „încearcă să=și organizeze ideile în echivalente picturale" (pag. 3). Iată o singură propozițiune, condensată, prin care F. Păcurariu a caracterizat admirabil pictura lui R. Șorban. Ne= liniște, căutare, tonalități cromatice înșiruite pe o largă varietate de motive de creație. Dar asupra acestei note esențiale nu stărueşte nici nu sur= prinde pe celelalte, ca de exemplu dominanta verticală. Dimensiunea aceasta silește Catedralele sale să se ridice până la nivelul Feleacului, iar florile au vârfurile dincolo de spațiul pânzelor.

Mai puțin se complace în afirmații care spun așa de mult încât nu spun nimic, Mihai Voichin, în prezentarea lui Teodor Harșia.

Corespondența de ani de zile între dânșii, (la care face trimitere M. V.) i=a dat prilejul să

pătrundă în esența picturii lui Harșia și deci să ne vorbească despre ea așa fel încât seria reproducerilor devine o întregire a paginilor ce le precedează.

Pictura lui Abrudan unde „jocul cromatic se desfășoară în voie, fără a fi schingiuit în linii stilizante" ni se pare a fi cea mai bine prinsă în cele câteva pagini de prezentare ale lui F. Păcurariu.

De sigur, micile observații nu vor să scază din meritul lucrărilor în sine, nici din binemeritatele laude – „fără cvalificative optime" – ale inițiatorului și ale celor ce s'au străduit la întocmirea acestor caiete.

Cu bucuria cu care le-am menționat pe cele apărute până acum așteptăm și pe celelalte anunțate, căci Raoul Șorban s'a angajat să ne dea încă în decursul anului acestuia, în domeniul plasticei, pe *Mihai Șerban* (presentat de Dsa personal) și *V. Constantinescu,* presentat de C. Mureșanu.

In Poezie – Artă – anunță apariția lui *F. Păcurariu* – Versuri și Cartea Ceaiului – o armonie japoneză de artă, cultură și viață a lui Okakura Kakuzo în traducerea lui Emanoil Bucuța. Cartea aceasta va fi, pentru cei ce nu o cunosc, o surpriză, iar pentru cei ce o cunosc o bucurie de a o putea avea la îndemână.

Din domeniul *muzicei* vor apare: G. Șorban – Cântece și Sabin Drăgoiu – Doine.

Le așteptăm cu bucuria de a zăbovi și asupra acestora.

Gh. I. O.

STUDII LITERARE. Sub acest titlu a apărut Revista Seminarului de Istoria literaturii române moderne a Universității dela Sibiu. Directorul revistei, dl Prof. D. Popovici, în cuvântul „Prefață" ne mărturisește că proiectul D-sale a fost ca revista *„Studii Literare"* să apară ca organ al unui *Institut de Istoria literaturii române.* Imprejurările neîngăduind plinirea acelui gând, totuși, activitatea desfășurată în vremea din urmă a făcut necesară apariția revistei ca un instrument de lucru.

Mai departe aflăm că, „Studiile Literare" va fi o revistă de Istorie literară națională și de literatură comparată pe bază românească. Paginile acestei reviste vor acorda toată atenția și metodelor de cercetare și vor înfățișa, în lumină critică, întreaga mișcare științifică de specialitate.

Apariția revistei „Studii Literare" va alcătui în bilanțul anului 1942 o netăgăduită contribuție pe tărâmul literelor.

Gh. I. O.

INSEMNĂRI

CAZANIA DELA GOVORA, (1642—1942). Cele mai vechi documente ale spiritualității și ale graiului nostru sunt tot câteva fragmente de cazanii.

Intâiu au circulat sub chip de propovedanii cu graiul, apoi în manuscris și, după anul 1508, tipărite.

Cea dintâi colecție de cazanii românești s'a tipărit aici în Transilvania. Este „Tâlcul Evangheliilor" a lui Coresi dela 1564.

Același Diacon Coresi tipărește la Brașov, în 1581 monumentala „Carte cu învățături".

In anul trecut s'au împlinit 300 de ani dela retipărirea, cu mici deosebiri a Cazaniilor din 1581, de astădată la Belgrad (Alba-Iulia), sub îngrijirea Mitropolitului mucenic Ilie Iorest, la anul 1641. Presa a trecut peste această dată fără să o semnaleze deosebi. In schimb a subliniat tricentenarul Cazaniei „Tipărită întru dumnezeiasca lavra (mânăstire) Govora, cu Hramul Maicii Domnului, la anii dela zidirea lumii 7151, iar dela nașterea lui Iisus Hristos 1642, în 21 Septemvrie".

Dl. Prof. I. Crăciun în conferința sa despre „Cartea Românească în decursul veacurilor", publicată în Nr. 6–7 din 1937 al acestei reviste, spunea despre Cazania dela Govora din 1642 că este „capodopera tipăriturilor din timpul lui Matei Basarab".

Titlul acestei cazanii, reprodus în „Bibliografia românească veche" a lui Bianu-Hodoș este următorul:

„Evanghelie învățătoare sau Cazanie peste Duminecele anului și la praznice gospodești și la alți sfinți mari. Scoasă și primenită de pe limba rusească pe limba românească, cu voia și cheltuiala creștinului Domn Mateiu Basarab-Voevod, iară cu osteneala și izvodirea lui Silvestru er(o)monah.....

Textul acestei Cazanii, de acum trei sute de ani, a fost tipărit în două culori, negru și roșu, cu literă de două mărimi. Paginile au fost încadrate într'un chenar simplu dar împodobite cu inițiale, frontispicluri și două gravuri pe verso și reverso aceleiași file, reprezentând pe fiul rătăcit, întâia, păzind porcii iar a doua în momentul când a fost primit în brațele tatălui său.

Și această carte ca și toate miile de cărți ieșite de sub teascurile Bisericii, a purces la propoveduire

numai din iubire de Dumnezeu. Această ipostatnică îngemânare o găsim şi în *Predoslăvia* cazaniei dela Govora, în care grăia smeritul Ieromonah Silvestru, zicând: „Şi nimica, numai mila rudei mele creştinilor m'a îndemnat spre aceasta.

Drept aceea eu cu râvnă pohtii pentru fraţii mei şi cugetai să scot această sfântă carte ce se chiamă Evanghelie învăţătoare tâlcuită, să fie propovedanie creştinătăţii noastre, a Sfintei biserici apostoleşti a răsăritului, de o am primenit din limba rusească pe limba românească şi ca un izvor ascuns în pământul inimei noastre cel secetos şi uscat de învăţătură".

FL. M.

DIN PRAGUL NOULUI AN ŞCOLAR. *Aspecte şi constatări.* Cea mai neprihănită muncă, aceea de creştere a tineretului cu vârsta întru înţelepciune, coincide cu începutul anului creştin bisericesc. Ce perspectivă divină pentru un an şcolar care s'ar deschide sub ploaia Duhului lui Hristos şi sub zodia fricei de Dumnezeu, singurul izvor autentic al nemincinoasei înţelepciuni!

Dacă sutele şi miile de tineri, împreună cu dascălii lor, din prima zi de şcoală şi-ar îndrepta capetele descoperite şi inimile deschise spre Marele Invăţător, Iisus Hristos, care şi-a început propovedania tot într'o zi de întâi Septemvrie, în ziua aceea am putea avea certitudinea unei bunevestiri. In zariştea acelei viziuni am putea vedea zorile lumii cu adevărat nouă.

Ci în nădejdea acelei pliniri să ne întoarcem spre zarea acestui an şcolar, o leacă întârziat, şi să încrestăm pe răbojul vremii câteva aspecte şi constatări.

In zilele de 20 şi 21 ale lui Răpciune dinspre toate barierile Kolozsvár-Clujului, au apărut iarăşi cară cu loitre lungi, trase de cai mărunţi şi iuţi la pas, unele de pe Szilágy-Sălaj, altele de pe Kővár-Chioar, încărcate de mondururi şcolăreşti: saltele cu paie moi de ovăs de acasă şi desagi bine ghiftuiţi, iar deasupra tronând prozeliţii oraşului, cu miros de glie şi otavă în gurgoaiele dela opinci şi cu iz de oaie în sumanele şi ţundrele aninate pe umeri.

In mirarea celor mai mulţi se putea ceti că se întâlnesc pentru prima dată cu vraja oraşului.

Şi au dat năvală, spre şcolile dela oraş aşa de mulţi încât celor câteva şcoli cu limbă de predare română le-a fost cu neputinţă să-i cuprindă pe toţi. Să nu piardă anul, cei care n'au voit să rămână ca elevi particulari s'au văzut nevoiţi să se inscrie la celelalte licee de stat sau confesionale cu limbă de predare maghiară, chiar dacă nu au putut lega două cuvinte ungureşti laolaltă. Aşa bunăoară, la liceul romano-catolic (al Piariştilor) pe unde au trecut odinioară, Basiliu Moldovan, Ioan Lemeni, Vasile Moga, Gheorghe Lazar şi Avram Iancu, am întâlnit iarăşi pe sub aceleaşi bolţi de cetate medievală, elevi români, de confesiune ortodoxă şi unită.

Ce vrajă i-a smuls din glia satelor, aruncându-i în puhoiul vieţii citadine? Perspective imediat lucrative şi ispititoare nu sunt.

Şi această năvală spre şcoli nu a fost monopolizată numai de tineretul de parte bărbătească. Episcopia ortodoxă s'a văzut pur şi simplu silită să deschidă un internat şi pentru adăpostirea ficelor de preoţi şi de ai celorlalţi credincioşi, care vreau să ţină tovărăşie de muncă şi pe tărim intelectual.

Aceiaşi afluenţă de tineret se constată şi la şcolile speciale superioare. Ne gândim la cele două Academii teologice româneşti de aici. Şi aci, cererile depăşesc po-

De vorbă

sibilităţile de găzduire — că har Domnului elemente bine pregătite să le împingi la o parte cu grebla nu avem. Şi sub acest raport nevoile copleşesc puterile.

In aceste prime zile de şcoală, cu forfota elevilor prin librării şi magazine, Kolozsvár-Clujul a avut înfăţişarea unui centru de mobilizare.

Fl. M.

IN JURUL MORŢII LUI GIORDANO BRUNO. O ştire a ziarului „Corrierre della Sera" ne informează, că s'au găsit actele procesului intentat de inchiziţie filosofului Giordano Bruno, ars de viu în Februarie 1600 într'o piaţă publică din Roma. Pe locul acestei sinistre execuţii generaţia de după revoluţia franceză a ridicat o statue acestui martir al libertăţii de gândire.

Opinia publică mondială s'a ocupat de mai multe ori cu chestiunea execuţiei acestui important precursor al lumii şi gândirii moderne. Cazul a fost exploatat până la abuz împotriva bisericei romane şi a mentalităţii catolice.

Judecata obiectivă trebue să admită însă că la atât de grele şi hotăritoare răspântii ale istoriei, cum a fost veacul al 16-lea, astfel de tragedii sunt inevitabile. Ce altceva a fost istoria Europei, timp de două sute de ani după ridicarea steagului reformei lui Luther, decât un nesfârşit şir de tragedii, de risipă de energii şi vieţi omeneşti la hotarul alor două lumi! Lupta a fost sălbatică şi necruţătoare, căci şi cei ce stăteau de o parte şi cei ce stăteau de cealaltă parte a baricadei aveau de apărat comori scumpe sufletului omenesc.

Giordano Bruno, modest şi erudit, dar neastâmpărat călugăr dominican a fost un vulcan în erupţie. Lava fierbinte revărsată de acest vulcan – deşi sub forma unui nevinovat sistem filosofic drag stoicilor dela sfârşitul antichităţii – avea să distrugă tot ce găsea în cale şi numai după îndelungat timp de răcire putea să îmbie condiţiunile prielnice unei şi mai îmbelşugate vieţi. Fără îndoială reacţiunea aşa cum s'a produs a fost o greşală, şi încă o greşală scump plătită. Dar o greşală explicabilă.

Actele regăsite acum ale procesului lui Giordano Bruno – ale căror peripeţie e în strânsă legătură tocmai cu importanţa propagandistică a cazului – confirmă ceeace se ştia şi până acum. Giordano Bruno s'a născut la Nola în 1548. In 1563 – copil – a intrat în ordul Dominicanilor. Atent la frământările vremii, cu neastâmpărată sete de a căuta şi de a vesti adevărul – al lui – n'a putut suporta disciplina mânăstirii. A părăsit-o şi a cutreerat toate focarele de cultură cunoscute atunci în ţările Europei. In 1592 s'a stabilit în Veneţia. Abia după un an inchiziţia l-a deţinut, imputându-i-se învăţături eretice.

Giordano Bruno în scrierile sale a reînoit concepţia stoicilor, diametral opusă concepţiei creştine, că lumea e o fiinţă vie, străbătută şi în cele mai mici părţi ale ei de suflet, de sufletul lumii. Acest suflet străbate şi raţiunea umană. Era deci panteist, susţinând identitatea dintre Dumnezeu şi lume.

Cei 7 ani de închisoare ai lui Giordano Bruno – destinaţi, fără îndoială, găsirii unei formule de reconciliere – sau sfârşit cu sinistra dramă din piaţa Romei. I. G.

UN DAR AL FÜHRERULUI.

Biserica numită a Ierusalimului din centru Berlinului a fost dăruită Patriarhiei Ortodoxe române spre a servi trebuinţelor creştineşti ale parohiei constituită în capitala Reichului.

„Biserica Ierusalimului" este cea mai frumoasă şi mai impunătoare dintre cele patru biserici declarate monumente religioase din centrul Berlinului.

Gestul marelui Führer, Adolf Hitler, este un dar creştinesc închinat credinţei acelor cruciaţi cari luptă pentru strivirea hiarei roşii, dar ia proporţiile şi a unei adevărate biruinţe a Ortodoxiei în Apus. Şi acest fapt nu este izolat sau întâmplător, ci se situează pe o linie dirijată de o mare viziune istorică şi mesianică. Incă în 1937 acelaş Führer, Adolf Hitler, a zidit pe cheltuiala Naţional Socialismului german, în Ferbeliner Platz Catedrala ortodoxă rusească. In timp ce slugile Satanei şi sclavii lui Stalin dărâmau superbele catedrale de pe întinsul fostei Rusii pravoslavnice, sau le transformau în cinematografe, cabarete sau magazii, la porunca lui Adolf Hitler se înlătură atelierele de lăcătuşerie din colţul Hohenzollerndamm cu Ferbelinerplatz şi în câteva luni răsare actuala catedrală, chip al vre-uneia din catedralele pravoslavnicei Rusii, dărâmată de comunişti.

Iată că acum putem înregistra cu bucurie, pe aceiaşi axă istorică, cedarea unei biserici, declarată monument religios, spre proslăvirea lui Dumnezeu în credinţa ortodoxă izbăvitoare.

Fl. M.

Biserica rusească din Berlin

A APĂRUT

NOUL TESTAMENT

tipărit cu binecuvântarea şi purtarea de grijă a Prea Sfinției Sale

NICOLAE

dreptcredinciosul episcop al Kolozsvár-Clujului

Desene de A. Demian.

Un exemplar legat jum. pânză 4 P.
Un exemplar legat în pânză 5 P.

De vânzare la Librăria Eparhială ort. rom. (Piața A. Hitler 2.)

CĂRȚILE VIEȚII

COLECȚIE ÎNGRIJITĂ DE P. S. SA EPISCOPUL NICOLAE

Au apărut până acum următoarele volume:

1. G. M. Ivanov: RODURI DIN CÂMPUL EVANGHELIEI. Pg. 140, P. 1'50.
2. Grigore Popa: STILURI DE VIAȚĂ. Pag. 137, P. 1'50.
3. Pr. Ion Goron: TÂLCUIRI. Pag. 141, P. 1'50
4. Pr. Il. V. Felea: DUMNEZEU ŞI SUFLETUL ÎN POEZIA ROMÂNĂ CONTIMPORANĂ. Pag. 111, P. 1.40.
5. Victor Stanciu: MINUNATE SUNT LUCRURILE TALE! Pag. 162, P. 1'50.
6. Prot. Ion Goron: MEDITAȚII la Evangheliile din Duminecile şi sărbătorile de peste an. Pag. 167, P. 1.70.
7. Pr. Il. V. Felea: PAISIE ŞI PAISIANISMUL. Pag. 51, 70 fileri.
8. † Nicolae Colan: MEDALIOANE. Pag. 120, P. 1.50.
9. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA MÂNTUITORULUI NOSTRU ISUS HRISTOS. Pag. 340. Prețul: P. 2'50.
10. Emil Fiedler: OMUL CEL NOU, în româneşte de Părintele Nicolae. Pag. 150. Prețul: P. 2'—.
11. Dr. E. Nicoară: LA RĂSCRUCEA VIEȚII. Pag. 100. Prețul P. 1.50
12. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL. Pag. 248. Prețul: 2'50 P.

Toate acestea, precum şi alte multe cărți bisericeşti şi literare se găsesc la LIBRARIA EPARHIALĂ, KOLOZSVÁR-CLUJ, PIAȚA A. HITLER No. 2.

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Gheorghe V. Bidu

VIAŢA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prot. I. GORON

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI - UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. - UN NUMĂR 40 LEI

REDACŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAŢA HITLER A. 18.
ADMINISTRAŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAŢA HITLER A. 2.

-o-o-

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugaţi să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeţ, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesităţi tehnice, nu de alte consideraţii. - Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază.